Slavné c. k. knihovně universitní v Praze.

Konrád Ota,

první markrabě moravský.

NAPSAL

JUDr. JAROSLAV DEMEL.

V BRNĚ 1894.

TISKEM MORAVSKÉ AKCIOVÉ KNIHTISKÁRNY. — NÁKLADEM VLASTNÍM

Konrád Ota, první markrabě Moravský.

Napsal JUC. Jaroslav Demel.

Část první.

Nejpřednější místo mezi Přemyslovci moravskými zaujímá kníže Konrád Ota z větve Brněnsko-Znojemské. Žádný z Přemyslovců moravských nenabyl tak rozhodného vlivu na současné události v říši České a takového významu v dějinách našich, jak on. Obratnou politikou dostal se znenáhla v držení celé Moravy, což nepodařilo se před tím žádnému z údělných knížat moravských; ano konečně dosáhl i svrchované moci v posavadním údělu svém, povýšen byv císařem Bedřichem I. za samostatného markraběte říše Německé na Moravě. Tak stal se prvním markrabětem Moravským, kterýž titul od té doby pánům Moravy na věčné časy zůstal. Již tím zjednal si Konrád Ota v historii české jméno nezapomenutelné, byť ne zrovna památku vděčnou. Ale ještě daleko většího významu v dějinách našich nabyl jako kníže Český slavnými svými „Statuty", jež mu jako prvnímu domácímu zákonodárci českému**) navždy zajistila místo mezi vynikajícími panovníky českými.

---

*) Epig. lib. III. p. 166, 168, 170.

**) Že statuta Konrádova jsou prvním domácím zákonníkem českým o tom srov. blíže druhou část, 3. kapitolu tohoto životopisu.

Až posud nikdo nevydal soustavného životopisu knížete toho, ač jednotlivá dáta vyskytuji se u všech, kdož obírali se dějinami českými té doby. Proto myslíme, že nepřijde nevhod tato práce, jež si právě obrala za cíl podati co možná pragmatický životopis Konráda Oty na základě nového probádání všech zpráv, jež osoby jeho se týkají.*)

Ježto pak jméno i rodinné poměry prvního markraběte Moravského jsou dosti záhadny, zmíníme se o nich poněkud obšírněji.

I. Zejména v otázce jména a osoby knížete tohoto panuje mezi novějšími historiky českými značný spor. Kdežto starší historikové od Dobnera**) počínajíc až do Palackého „Geschichte von Böhmen“ ***) mluvili o jedné osobě Konrádu III. Otovi, rozstupují se novější naši historikové v té příčině ve dva protivné tábory. Jedni, mezi nimi Antonín Boček,*⁎*) Palacký v českém vydání svých „Dějin“ †) a Dudík ††) tvrdí, že jsou tu dva bratři: Konrád III. a Ota, po otci též Konrád zvaný, synové Konráda II., tento starší, onen mladší. Proti nim, zvláště proti Dudíkovi vystoupil Jan Václav Koutný, a v důkladném svém pojednání „Der Přemysliden Thronkämpfe und Genesis der Markgrafschaft Mähren“ dokázal závažnými důvody správnost staršího mínění o jediném knížeti Konrádu III. Otovi.†††)

---

*) Co se týče citátů, užíváme těchto zkrácenin: F. R. B. II. = Dr. Jos. Emler, Fontes rerum bohemicarum, svazek II. (arab. čísla = stránky); Erb. Reg. I. = Dr. Erben, Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae (arab. číslo = číslo výňatku listinného); Cod. dipl. Mor. = Boček, Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae (arab. čísla = stránky).

**) Gelasius Dobner: „Untersuchung, wann das Land Mähren ein Markgrafthum geworden und wer dessen erster Markgraf war“. V. Born's: Abhandlungen einer Privatgesellschaft in Böhmen, 2. Band. 1776. Seite 204—214. Týž: Wenceslai Hagek de Liboczan Annales Bohemorum etc. Tomus VI. Pragae 1786, pag. 496 et seqq.

***) Fr. Palacký, Geschichte von Böhmen I. — Prag 1836.

⁎) Ant. Boček, Přehled knížat i markrabat Moravských i jiných nejvyšších důstojníků v markrabství Moravském. V Brně 1850.

†) Fr. Palacký, Dějiny národu českého, Díl I. Částka 2., str. 73. a 74., pozn. 75.

††) Beda Dudík, Dějiny Moravy, Díl III., str. 192—194 pozn. 4.

†††) Wien 1877. Gymnasial-Programm des Theresianum a zvláštní otisk (v tomto str. 41—47)

Podnět ku sporu dotčenému zavdala okolnost, že v listinách nepodvržených z let 1159—1177 dějí se zmínky o knížeti Konrádovi;*) ten však roku toho pojednou mizí z listin, a na místo něho se roku 1179 objevuje kníže Ota, jenž se pak až do roku 1191 v listinách připomíná.**) Přirozeno, že tu každý na 2 různá knížata myslí, a jelikož první z nich, Konrád, v r. 1177 naposled v listinách přichází, z toho uzavírá, že tento roku 1178 zemřel.

Tak činí také Dudík. Ale podrobnější prozkoumání pramenů vyvrací ten náhled naprosto. To přesvědčivě dokázal Koutný, ač důkaz jeho ve všech podrobnostech přijati nelze.***)

Z důvodů jeho uvádíme tyto:

1. Letopisec Jarloch, vrstevník Konráda Oty ***) a vůbec svědek velmi věrohodný,†) uvádí knížete Konráda v listinách z let 1159—1177 a knížete Otu v listinách z let 1179—1191 jako osobu jednu a připomíná, že onen se jmenuje také Ota, tohoto pak v první řadě vždy nazývá Konrádem.††)

2. Letopisec Klosterneuburský, blízký soused Moravy a zvláště knížectví Znojemského, vypravuje k roku 1176: „Eodem anno Leupoldus et Henricus, filii ducis Austriae Maraviam, terram comitis Ottonis, ingressi praeda et incendio vastaverunt.“ †††) Nelze pochybovati, že se zde míní výprava, již Jarloch k roku 1176 vypravuje slovy: „Austrienses terram prae-

*) Cod. dipl. Mor. I., 268, 271, 288, 296.

**) Cod. dip. Mor. I., 301 306; Erb. Regg. I. č. 391; Cod. dipl. Mor. I. 328, 330, 331; Erben, Regg. I. č. 408, 409; Cod. dipl. Mor. I. 333.

***) Der Přemysliden Thronkämpfe, zvlášt. otisk, str. 41—45. Důvody Koutného, počtem 4, jsou přesvědčivé; bohužel nutno důvod 4. zavrhnouti z příčin, jež níže (pozn. †) str. 41) uvádíme. Ač i potom zůstává důkaz Koutného přesvědčivým, přece postrádá úplnosti, ježto pak schází v něm od Jarlocha neodvislé svědectví o tom, že kníže Ota listin z let 1179—1191 má také jméno „Konrád“. Nám podařilo se sub. 3. nalézti pro toto théma spolehlivé svědectví.

***) Narodilť se roku 1165 a při smrti Konráda Oty překročil již 26. rok věku svého. F. R. B. II. 405.

†) Srov. úvod dra Emlera k letopisu Vincentiovu a Jarlochovu F. R. B. II. 406.

††) Srov. F. R. B. II. 471, 472, 474, 476, 481, 482, 497, 506—509 mezi sebou a s Cod. dipl. Mor. na místech v pozn. **) citovaných.

†††) Continuatio Claustroneoburgensis III. ad a. 1176. Pertz §§ IX. 631.

dicti Cunradi, videlicet Znoymensem, invadunt, devastant . . .,*) a že „hrabětem Otou“ se zde označuje tehdejší kníže Znojemský. Než následujícího roku 1177 objevuje se v listině Pražského biskupa Bedřicha Konrád jako „kníže Znojemský“.**) Jest tedy patrno, že kníže Znojemský, od letopisce Klosterneuburského roku 1176 „comes Otto“ zvaný, jest osoba táž jako „Konrád, kníže Znojemský“ v domácí, nepodvržené listině roku následujícího. I jest spolehlivým a od Jarlocha neodvislým pramenem potvrzena pravdivost zprávy Jarlochovy, že kníže Konrád v listinách z let 1159—1177 se jmenoval také „Ota“.***)

Čtvrtý důvod Koutného, kterýž nutno zavrhnouti, nahradili jsme tímto: †)

3. V listině, kterou Český kníže Ota roku 1189 potvrzuje darování velmože Hroznaty Johannitům učiněné, končí se výpočet svědků všeobecnou klausulí: „et alii multi abbates, clerici monachi, milites . . ., qui convenerant in Sazka ad audienda statuta ducis Ottonis.“ ††) O těchto statutech Otových, o nichž se tu zmínka děje, nemáme nikde jinde žádných zpráv; naproti

*) Jarloch k r. 1176. F. R. B. II. 471.

**) Cod. dipl. Mor. I. 296: „Conradus, princeps de Znogem“.

***) Důvod Koutného pod 3. uvedený (cit. dílo, str. 44) pokládáme za méně závažný, a proto ho neuvádíme.

†) Koutný uvádí dále sub 4. tento důvod (str. 45): „Máme listinu z roku 1222, kterou král Otakar I. potvrzuje německému řádovému domu Panny Marie všechna darování, jež tomuto domu učinili buď vévoda Český Konrád neb markrabí Moravský Vladislav . . . (Cod. dipl. Mor. II. 142) . . . Tímto Konrádem, vévodou Českým, nemůže býti míněn vévoda Konrád I., ježto řádový dům Panny Marie byl založen králem Vladislavem (Cod. dipl. Mor. I. 268 et seqq.); jest tu míněn vévoda Oto našich listin.“ Důvod ten však nutno zavrhnouti z těchto příčin: 1. Řádový dům Panny Marie za krále Vladislava I. roku 1159 založený nenáležel německému řádu, jak Koutný uvádí, nýbrž řádu johanitskému. (Cod. dipl. Mor. I. 268 et seqq.) 2. V listině potvrzovací Přemysla Otakara I. z 26./8. 1222 (Cod. dipl. Mor. II. 142) sice vskutku se mluví o darování knížete Konráda českého německému řádovému domu Panny Marie, než zpráva ta nemůže býti pravdivou, poněvadž řád německý jako řád rytířský vznikl teprve při 3. výpravě křižácké a v Čechách se připomíná teprve r. 1215 (Tomek, Dějepis města Prahy I. str. 157), Konrád Ota však zemřel již roku 1191, jsa posledním Přemyslovcem, který jméno „Konrád“ měl; tedy buď celá listina jest podvržena neb dotčená slova jsou tam nesprávně v opisu přepsána. (Pořídilť Boček svůj text z opisu 17. století.) Než podařilo se nám sub 3. toto svědectví nahraditi jiným spolehlivým dokladem.

††) Cod. dipl. Mor. I. 329.

tomu se nám zachovala „statuta knížete Českého Konráda v potvrzeních krále Přemysla Otakara I. roku 1222 Znojemsku, r. 1229 Brněnsku a knížete Oldřicha roku 1237 Břeclavsku vydaných.*) Tímto Českým knížetem Konrádem může býti míněn jedině onen Český kníže Ota, o němž listina Sadská dosvědčuje, že na generálním sněmu v Sadské nějaká statuta vydal, a jejž Jarloch a letopisy Pražské nazývají Konrádem.**) Máme tu tedy nové věrohodné svědectví o tom, že kníže Ota v listinách z let 1179—1191 se nazýval také Konrádem.

Jest tedy nepochybno, že kníže Konrád v listinách z let 1159—1177 a kníže Ota v listinách z let 1179—1191 jsou osobou jednou.

Koutný nazývá knížete toho Otou Konrádem,***) my však pokládáme za správnější nazývati jej po starém spůsobu Konrádem Otou, poněvadž jeho vlastním a původním jménem jest zajisté jméno „Konrád“, které se nejprve v listinách výhradně vyskytuje, a které Jarloch uvádí vždy jako první a hlavní

---

*) Cod. dipl. Mor. II. 140 (per extensum V. 225), II. 209 a 325.

**) Že statuta Přemyslem Otakarem I. potvrzená jsou statuta nějakého Českého knížete Konráda, praví se v úvodu konfirmace Znojemské a Brněnské: „ne autem ea jura, quae a praedecessoribus nostris, ut a bonae memoriae duce Conrado et ab aliis postmodum . . . in tota znoymensi (resp. brennensi) provincia sunt statuta“. Podobně v konfirmaci Oldřichově pro Břeclavsko. Ale tímto Českým knížetem Konrádem nemůže být Konrád I. z těchto důvodů (Brandl, Statuta Conradi, Právník, roč. 1873, 219 a 220): 1. Poslední článek dotčených statut výslovně zachovává v platnosti immunity církevní; ty však se u nás udělovaly teprve během 12. století, tak že za Konráda I. bylo by takové ustanovení bezpředmětné. 2. Dále i první článek konfirmací („omnes hereditates, quas viri nobiles et ignobiles tempore ducis Conradi juste et pacifice hac usque possederrunt, in bona tranquillitate pacis ammodo possideant“) ukazuje, že zde nelze mysliti na Konráda I., neboť ubezpečování statků proti všem nárokům, jež se o sto let napřed kladou, jest zhola věcí nemožnou.“

Kdyby tedy i ono ustanovení o immunitách bylo snad teprve v konfirmacích přidáno, jest původ oněch statut od Konráda I. již z toho důvodu nemožným. Jest to tedy některý jiný kníže Český toho jména a to může býti jedině kníže Ota v listinách z let 1189—1191, jejž Jarloch a letopisy Pražské jmenují Konrádem.

***) Koutný, Der Přemysliden Thronkämpfe, str. 45.

jméno jeho;*) jméno „Otto" dala mu asi teprve později cizina.**)

II. I původ Konráda Oty jest záhadný. O rodičích znamenitého knížete toho nenajdeme v žádném z kronikářů domácích ni cizích ani nejmenší zvěsti.***) Toliko zakládací listina kláštera Luckého na Moravě zachovala nám křestní jméno matky Konrádovy, jež zní „Marie". Praví se v listině té, vydané 25. října 1190: „Notum igitur fieri volumus tam presentibus quam futuris, quod ego Otto, dei gratia dux Boëmorum et nobilissima mater nostra, domina Maria, divina inspiratione commoniti... monasterium in Luca... construximus." Jak viděti, nedovídáme se tu

*) Nazývať ho Jarloch Konrádem až do smrti jeho, jen třikrát připomínaje, že se také „Otto" nazývá. („Cunradum Moraviensem, qui et Otto", F. R. B. II. 481—497, 508.)

**) Že Konrád Ota, ač dvou jmen užíval, vždy jen pod jedním se vyskytuje, není nic divného, ježto se to objevuje i u jiných dvoujmenných Přemyslovců té doby (Jindřich Břetislav, Přemysl Otakar I. a Vladislav Jindřich v listinách století 12.). Podivným jest u Konráda Oty pouze to, že od r. 1159—1177 bez výjimky se vyskytuje pouze jméno „Konrád", pak toto vůbec z listin mizí, a od r. 1179—1191 zase nepřetržitě přichází jen jméno „Otto". Ale i tuto zvláštnost vysvětlil Koutný dosti pravděpodobně ve svém spise „Der Přemysliden Thronkämpfe" (str. 45—47), k čemuž zde prostě odkazujeme, uchylujíce se podstatně od Koutného jen tím, že nepokládáme jméno „Otto" za původní jméno tohoto knížete, nýbrž za jméno, které mu dala teprve cizina a sice působením těchže okolností, které dle Koutného byly příčinou, že cizina užívala prvého jména Konrádova „Otto". Činíme to z těchto důvodů: 1. V listinách až do r. 1177 incl. nám zachovaných, jež jsou vesměs domácí, kníže Konrád Ota výhradně se nazývá „Konrád" u letopisce cizího (Klosterneuburského) naproti tomu již r. 1176 „Otto". 2. V listinách cizích se Konrád Ota objevuje ponejprv v císařské listině regulační z r. 1179 (Cod. dipl. Mor. I 301—302) a tu se již nazývá „Otto", a teprve vlivem této cizí listiny jméno „Otto" se objevuje i v listinách domácích. 3. Až do r. 1179 ho Jarloch nazývá výhradně „Konrádem", ani slovem se nezminuje, že by se také jmenoval „Ota"; teprve po roce 1179 (1182) poprvé to připomíná, tak že se zdá, jakoby teprve tehdy jméno „Otto" v cizině našemu knížeti dané přišlo ve všeobecnou známost. 4. Konečně všichni ostatní dvoujmenní Přemyslovci původně jen jedno jméno měli, a teprve cizina jim druhé jméno dala (Přemysl Otakar, Vladislav Jindřich, Břetislav Jindřich).

***) Jedinou positivní zprávu o otci Konráda Oty bychom měli v pozdním letopisci Pulkavovi († 1380), jenž k r. 1189 (Dobner, Monumenta III. 199) praví: „Conradus in Appulia diem clausit extremum. Hic Conradus fuit filius Leutoldi, filii Conradi, filii Bratislai". Zpráva ta však nemůže býti správnou, ježto není možným, aby Konrád Ota byl synem Lutoltovým, ze dvou

ničeho více než pouhé křestní jméno matky Konrádovy; o tom, kdo byl její manžel a tedy jeho otec, není nejmenší zmínky.*)

I nezbývá, než spokojiti se v té příčině s pouhou pravděpodobností. — Můžeme pak dosti bezpečně souditi, že Konrád Ota jest synem knížete Znojemského Konráda II. a to z těchto okolností:**)

1. Manželky všech téměř Přemyslovců pocházejících z hlavní linie Vratislavské a žijících v 1. polovici 12. století jsou známy, a žádná z nich se nejmenuje „Marie“.***) — Neznámy jsou jedině manželky synů Bořivoje II.; avšak jest velmi pravdě nepodobným, že by Konrád Ota byl synem některého z nich. — Neboť nelze na to pomýšleti, že by byl synem Spytihněva nebo Lipolta Bořivojoviče, ježto si nelze mysliti, že by byl Vladislav II., jenž s těmito knížaty téměř stále žil v poměrech nepřátelských,***) synu některého z nich Znojemsko udělil. — Ale i myšlénka,

---

příčin: 1. Lutold † asi r. 1112, matka Konráda Oty připomíná se však ještě roku 1190 jako živá. 2. Manželka Lutoldova slula „Ida“, matka Konráda Oty však „Marie“. Ovšem možno by bylo, jak Dudík na to poukazuje, že přepisovač i v této stati vynechali slova „Conradi filii“, tak že by místo to původně znělo: „Hic Conradus fuit filius (Conradi, filii) Leutoldi, filii Conradi, filii Bratislai, a bylo by pak možno, že Pulkava snad z nějakého rukopisu současného zprávu tu čerpal. Ale proti tomu mluví: a) Bylo by nápadno, aby všickni přepisovači, jichž jest značná řada a to z dob sobě blízkých (vesměs z 15. stol.), byli se dopustili téže chyby, kdyby se ona slova skutečně byla v prvopisu nalézala. b) Bádáním, hlavně Emlerovým, bylo zjištěno, že Pulkava v tomto období zprávy své čerpal téměř výhradně z Vincentia a Jarlocha, způsobiv při tom časté zmatky v chronologii i v detailech. Tak i zde asi mylně stotožňoval Konráda Otu a Konráda II.

*) Dudík ovšem (Dějiny Moravy, III. 192) tvrdí: „Že týž Ota byl synem Konráda II. a Marie Srbské, stvrzuje listina z 25. září 1190 (Cod. dipl. Mor. I. 331), ale z listiny té, jak viděti, není nikterak zřejmo, že uvedená v ní matka Konráda Oty, Marie, jest manželka Konráda II., nýbrž teprve závěr, že Konrád Ota jest synem Konráda II., pro který ale odjinud návěsti čerpati dlužno, vede k tomu, že manželce Konráda II. dáváme jméno „Marie“.

**) Uvádíme tyto důvody, ač náhled shora uvedený nyní všeobecně se přijímá, ježto pokládáme za úkol monografie nejen podávati výsledky nové, nýbrž i uváděti bezpečnější důkazy pro tvrzení obecně přijímaná, ale buď vůbec neodůvodněná, anebo jen částečně doložená.

***) Srov. Palacký, Dějiny národu čes. I., 2. str. 344 a 345. — Bratr krále Vladislava, Jindřich, měl za manželku nějakou Marketu. (Cod. dipl. Mor. I. 313), kterou Palacký neuvádí.

†) Vždyť r. 1142 oba Bořivojovici tito se súčastnili spiknutí knížat moravských proti knížeti Vladislavu II. (Vincentius k r. 1142. F. R. B. II. 410)

že by některý z ostatních dvou Bořivojovićů, Jaromír nebo Boleslav, byl otcem Konráda Oty, příčí se celému stavu věcí. — Proč by byl zajisté Vladislav opomíjel linie moravské, jimž přece úděly na Moravě zpravidla udělovány, kdyby je byl chtěl dáti kněžici nad všechny tehdy žijící Přemyslovce cizejšímu, jejž nad to politika strýců jeho Spytihněva a Lipolta činila podezřelým? — Můžeme tedy skoro s jistotou tvrditi, že Konrád Ota nepocházel z hlavní linie Vratislavské, nýbrž z některé z moravských linií, jež založili druzí 2 synové Břetislavovi, Konrád I. a Ota I.

2. Pocházel-li však z těchto, pak jest téměř nepochybným, že pocházel z linie Lutolticů; neboť v liniích moravských nemáme od r. 1061 až do r. 1159, kdy první historická zvěsť o Konrádu Otovi se objevuje, případu, že by bylo některému Otovci Brněnsko a některému Konrádovci Olomoucko původně uděleno, jakož i v linii Konrádovců samé zase není případu, že by některému Oldřichovci původně Znojemska neb některému Lutoltovci původně Brněnska se dostalo. — Pokud vůbec až po tu dobu úděly moravské se nalézaly v držení moravských linií, vždy se jeví Olomoucko jako rodinné panství Otovců, Brněnsko a Znojemsko jako rodinné panství Konrádovců, a sice toto v linii Lutoltově, ono v linii Oldřichově.*) — Ježto pak Konrád Ota hned v prvních zprávách pramenů, které o něm máme, se objevuje jako kníže Znojemský,**) jest téměř nepochybným, že pocházel z linie Lutoltovy.

3. Ježto pak synem Lutoltovým, jak shora ukázáno,***) býti nemůže, nezbývá nic jiného, než že byl synem Konráda II., syna Lutoltova, což podporuje i ta okolnosť, že jméno Konrád až do té doby v celém rodě Přemyslovců se objevuje jedině v linii moravských Konrádovců a právě naposled u zmíněného Konráda II.

---

*) Srov. změny v údělech moravských, jak vylíčeny v cit. díle Koutného „Der Přemysliden Thronkämpfe etc.“; změny v údělech moravských před r. 1061 nejsou pro historický vývoj jejich rozhodny, ježto teprve r. 1061 se dostali zakladatelé obou linií moravských v držení oněch údělův moravských, které pak potomstvo jejich až do vymření svého velikou převahou mělo. —

**) Cod. dipl. Mor. I. 268, 271, 288 a 296. (Srov. pozn. 57., 58., 68. a 86.). — I Jarloch uvádí Konráda Otu na jeviště své kroniky hned poprvé jako „knížete Znojemského“ (k r. 1176. F. R. B. II. 471.)

***) Srov. pozn. ***) str. 43.

4. Zpráva ta jest tím pravděpodobnější, ježto u pokračovatele Kosmova, kanovníka Vyšehradského, máme positivní zprávu, že Konrád II. byl ženat; ale není nám sděleno jméno jeho manželky. — Letopisec udává pouze, že byla sestrou tehdejší královny uherské.*) — Ježto však tato byla, jak z jiných pramenů známo.**) dcerou velkého župana srbského, Uroše Bílého (1122—1136), přicházíme konečně k závěru, ve kterém se všickni novější historikové naši shodují, ale který posud nikde nebyl dostatečně odůvodněn, že totiž Konrád Ota byl synem Konráda II. Znojemského a manželky jeho Marie, dcery velkého župana srbského Uroše Bílého.

Ze sourozenců Konráda Oty připomíná se v pramenech pouze jeden bratr, jménem Arnošt a to jen ve dvou listinách cizozemských z r. 1156,***) načež nikdy více se v pramenech neobjevuje, tak že, jak se zdá, vůbec nikdy Znojemska nedržel a koncem roku 1156 zemřel.†) — Že byl starším než Konrád Ota, tomu nasvědčuje právě zmíněná okolnost, že již roku 1156 na 2 listinách se podpisuje, kdežto Konrád Ota poprvé se připomíná teprve roku 1159.††)

III. Ještě s většími obtížemi se potkáváme, tážeme-li se po roku narození Konráda Oty; neboť v příčině nějakého světla poskytuje nám pouze zpráva prvního pokračovatele Kosmova, kanovníka Vyšehradského,†††) že Konrád II. zasnouben byl 2. června r. 1134 se sestrou královny uherské. Nemůžeme následkem zprávy té, ač sňatek tu ujednaný asi ještě téhož roku učiněn,

*) Kanovník Vyšehradský k r. 1134. F. R. B. II. 219.

**) Pray, Annales Hungarorum (Vindobonae 1764) ad a. 1134, str. 127 uvádí, že Helena, manželka tehdejšího krále Uherského Bely II. byla dcerou „Urosii, Serviae principis itaque Ramae," při čemž se odvolává na Du-Fresneovo dílo „De famillis Dalmat. et Sclavonum" (cap III.) a na současného historika Byzantského Joanna Kinnama. (Liber. V. cap. V.). — Oním Urošem, knížetem Srbským, může býti míněn jedině Uroš Bílý, praotec Nemaničů, jenž byl právě v letech 1122—1136 velkým županem srbským.

***) V listinách vév. Jindř. II. rak. z 15. srpna 1156 („Ernestus, filius Chunradi, comitis Moraviensis") a z 17. září 1156 („Ernest, filius Cunradi Moraviensis".). Cod. dipl. Mor. V. 218 a 221.

†) Ježto se uvádí pouze jako „filius Chunradi", nedržel asi Znojemsko, ježto by se jinak jistě byl podepsal jako „comes Moraviensis."

††) Cod. dipl. Mor. I., 269.

†††) Kanovník Vyšehradský k r. 1134. F. R. B. II. 219.

a vzhledem k tomu, že tu byl ještě starší syn Arnošt, narození Konráda Oty klásti před rok 1136. — Ježto pak týž již roku 1159 se v listinách uvádí jako pán Znojemska,*) a ježto, jak níže dokážeme, jest téměř jisto, že již na počátku roku 1157 v držení Znojemska se nalézal, lze z toho souditi, že byl již tehdy zletilým a že se tedy narodil nejpozději roku 1140.**) — Spadá tedy narození jeho mezi léta 1136—1140.

IV. Nežli přikročíme k vlastnímu životopisu, zbývá nám ještě zmíniti se o manželce Konráda Oty. — Tou byla Helicha čili Hailika (= Hedvika) z Wittelsbachu, dcera hraběte Oty mladšího z Wittelsbachu, který se roku 1180 stal falckrabětem Rýnským. — Že manželka Konráda Oty se jmenovala Helicha, vysvítá z darovací listiny téže kněžny klášteru Plasskému r. 1189 vydané.***) — Že byla dcerou falckraběte Rýnského, Oty z Wittelsbachu, vyplývá z Jarlochova líčení Soběslavovy výpravy rakouské roku 1176, kdež jako tchán Konráda Oty se uvádí „palatinus imperatoris",†) kterouž zmínku pak Jarloch k roku 1182 opakuje.††) — Z prvního místa k r. 1176 mohlo by se ovšem souditi, že tato Hailika byla dcerou Oty staršího z Wittelsbachu, tehdejšího falckraběte Rýnského, který teprve roku 1180 se stal vévodou Bavorským. — Ježto se však k roku 1182 uvádí týž tchán Konráda Oty ještě jako falckrabě Rýnský, kdežto v té době Ota starší z Wittelsbachu byl již vévodou Bavorským, dlužno první zprávu Jarlochovu poopraviti a vyložiti tím, že Jarloch, jenž vypravování o válce rakouské dle vlastního svého přiznání psal teprve za vnuka tehdejšího vévody Rakouského Jindřicha II., tedy nejdříve po roku 1194,†††) při psaní

*) Cod. dipl. Mor. I. 269. — Viz bližší vysvětlení v 1. kapitole, 2. části z počátku.

**) Spadáť zletilost u sirotků v staročeském právu v jedno s fysickou dospělostí, která u mužského pohlaví v našich krajích v 16. věku se dostavuje.

***) Cod. dipl. Mor. I. 329 — Druhý variant jména toho „Hailika" přichází v jedné listině Bavorského vévody Ludvíka z roku 1214. (Srov. pozn. 162.)

†) Jarloch k r. 1176 (recte 1175.) F. R. B. II. 471.

††) Jarloch k r. 1182. F. R. B. II., 481 a 482.

†††) Jarloch k r. 1176 (správně 1175.) F. R. B. II. 470. — Vnukové Jindřicha II. Jasomirgotta byli vévodové Bedřich I. Katolický (1164—1198) a Leopold VI. Slavný (1198—1230), tak že psal Jarloch tuto část jistě po roku 1194.

na mysli měl to důstojenství Oty mladšího z Wittelsbachu, které tento v poslední době zaujímal a kterým ho posledních 10 let jeho života (1180—1190) jmenovati slýchal. — Ale naopak nedalo by se vysvětliti, že by při vypravování o událostech roku 1182 Otu staršího z Wittelsbachu, kdyby jej měl skutečně na mysli, nazval falckrabětem Rýnským, kdežto tento od roku 1180 byl již vévodou Bavorským a toto důstojenství až do své smrti († 1183) zaujímal.

Hailika stala se manželkou Konrádovou, ne-li dříve, nejpozději roku 1175; neboť toho roku,*) jak zmíněno, nazývá Jarloch falckraběte císařova poprvé tchánem knížete Konráda Znojemského.**) Manželství to zůstalo, jak se zdá, bezdětným.***)

Část druhá. — Kapitola první.

Konrád Ota jako údělný kníže moravský.

O mládí knížete Konráda Oty nemůžeme ovšem za tak mlhavých zvěstí podati žádných určitějších zpráv. Tolik však možno říci, že knížeti Konrádu dostalo se v mládí vychování velmi pečlivého, a že zasvěcen nejen důkladně do umění rytířského, ale že nabyl i neobyčejného tehdy u laiků vzdělání duševního. Nazýváť ho současný letopisec cizozemský Gislebert, kancléř hraběte Hennegavského, „knížetem osvíceným a vzdělaným“.†) Že i mravní a náboženské vychování nebylo u něho zanedbáno, dokazují pochlebná svědectví současných letopisců o výtečnosti jeho povahy.††)

Zdá se, že Konrád Ota jako starší bratr jeho Arnošt byl při smrti otce svého Konráda II. († 13. pros. 1150†††) nezletilým

*) Jarloch sice tyto události vypravuje k roku 1176, ale, jak níže ukážeme, spadají události výpravě rakouské předcházející do roku 1175.

**) Abychom i toto označení poměru příbuzenského pokládali za anachronismus, tomu odporuje povaha věci. — Mluvíť se tu o prostřednících, kteří měli knížete Znojemského odvrátiti od spojenectví rakouského, a za takové zvoleni od Českého knížete Soběslava II. matka Konrádova Marie, biskup Olomoucký Dětleb a Ota mladší z Wittelsbachu. — Vhodná volba prvých 2 prostředníků je očividna; ale z jakých důvodů by k nim byl přibrán cizí falckrabě, kdyby již tehdy nebyl stál s Konrádem v příbuzenství?

***) V nekrologu Podlažickém se sice nalézá k 26. říjnu: „Conradus, filius ducis“ (Dudík, Forschungen in Schweden, 423), a Dudík se kloní k tomu, že jest to v dětských letech zemřelý syn Konráda Oty (Dějiny Moravy, IX., 23. a 25.) — Nemožné to není ale rovněž tak to může býti syn Konráda I. nebo II.

†) Gislebert, Chronicon Hannoniense ad a. 1191. Pertz SS. XXI. 571. Srov. konec životopisu.

††) Svědectví ta viz na konci životopisu.

†††) Smrť Konráda II. není v současných pramenech zaznamenána, jediné Pešina ve svém díle „Mars Moravicus“ (Pragae 1667. Tom. I. pag. 313.) cituje nějaké „annály Třebíčské“, které prý kladou smrť Konráda II. k 13. prosinci 1150. — Pešina prohlašuje letopisy ty za současné, ale annály

a že teprve koncem r. 1156 zletilosti dosáhl.*) Ježto bratr jeho Arnošt, jak se zdá, vůbec nikdy Znojemska nedržel a již ku konci roku 1156 zemřel,†) spravoval asi kníže Vladislav II. Znojemsko v letech 1150—1156 bezprostředně pro svou komoru, ne však asi proto, že by chtěl prováděti nějakou politiku centralisační, jak Dudík se domnívá,††) nýbrž asi jedině pro nezletilost synů Konrádových. Že by však byl Vladislav správu Znojemska v letech 1150—1156 svěřil bratru svému Jindřichovi, jak Koutný se domnívá, nedá se spolehlivými zprávami současných pramenů dostatečně doložiti; neboť listina, o kterou se Koutný při tvrzení svém hlavně opírá, jest podezřelá a nejspíš podvržená.†††)

---

ty se nikde nezachovaly, obsah jich známe jen z citátů u Pešiny uvedených. Ty však, aspoň ve století 11., stojí často v nejpříkřejším odporu s prameny současnými, takže letopisy, které měl Pešina před sebou, byly jistě velmi pozdní. Přes to ale některá dáta letopisů těch velmi vhodně doplňují mezery současných pramenů, i zdá se, že pozdní letopisec Třebíčský, kterého měl Pešina před sebou, tato dáta čerpal z nějakých ztracených současných letopisů klášterních. A k takovým náleží i zhora zmíněné datum, neboť byť se nedalo z pramenů současných přímo dovoditi, přece se jeví co do roku velmi pravděpodobným. Dějeť se jak v letopisech, tak i v listinách současných o Konradovi II. naposled zmínka k roku 1146 (Vincentius k r. 1146. F. R. B. II. 416; Cod. dipl. Mor. I. 247); neboť Konrádem, o kterém se Vincentius zmiňuje k r. 1162. (správně 1161. F. R. B. 452: „per Conradum et Ottonem principes“, srov. blíže Koutný, str. 32), nemůže býti míněn Konrád II., poněvadž týž jako hlavní kdysi vůdce všech odbojných živlů proti Vladislavovi II. nehodí se nikterak za přímluvce vypuzeného Soběslava u téhož krále. Jest to tedy jiný kníže Znojemský téhož jména, náš Konrád Ota kterýmž jest následkem toho i Konrád v potvrzovací listině Hradišťské z roku předcházejícího (16. června 1160. Cod. dipl. Mor. I. 271) jako „kníže Moravský“ přicházející, také již z toho důvodu, že by se na listině Vladislavově stěží dal vysvětliti podpis úhlavního druhdy nepřítele jeho Konráda II., kterýž také nikde jinde v listinách Vladislavových se neobjevuje. Týmž Konrádem Otou jest tedy i „dominus Conradus“ v zakládací listině johanitské z r. 1159. (Cd. dipl. Mor. I. 268), z čehož ale, jak hned ukážeme, uzavírati možno, že Konrád Ota již na počátku roku 1157 v držení Znojemska se nalézal. Spadá tedy smrť Konráda II. i dle současných pramenů mezi léta 1146—1156, takže možno přijati úmrtní rok letopisů Třebíčských (1150).

*) Srov. „Část I.“ tohoto pojednání sub III.).

†) „Část I.“ tohoto životopisu sub II. in fine.

††) Dudík, Dějiny Moravy, III. 211. V tom ohledu souhlasíme úplně s Koutným, jenž jednak ze situace dovozuje nerozumnost politiky centralisační, jednak positivně dokazuje, že Brněnsko a Znojemsko mělo tehdy svá knížata (Der Přemysl. Thronkämpfe, str. 31—33).

†††) Jest to listina markraběte Vladislava Jindřicha z r. 1214. (Cod. dipl. Mor. II. 76: „pater meus . . . . . ad petitionem fratris sui Henrici, ducis

Ale ať se věci tak neb onak měly, dá se skoro s jistotou tvrditi, že Konrád Ota již na počátku roku 1157 v držení Znojemska se nalézal, a to z těchto důvodů:*)

1. V jedné listině krále Vladislava z roku 1159 uvádí se Konrád Ota jako pán Znojemska slovy: „a Hrušovany, jejichž část Konrád, pán jejich, Martinu byl dal“;**) neboť Hrušovany, sotva 2 míle od Znojma vzdálené, jistě nalézaly se v obvodu knížectví Znojemského, a tímto Konrádem Znojemským nemůže býti nikdo jiný míněn než „Konrád, kníže Moravský“, který roku následujícího (16. června 1160) jako svědek podpisuje Vladislavovu potvrzovací listinu klášteru Hradišťskému vydanou, a kterýž, jak jsme zhora ukázali,***) jest totožný s Konrádem Otou. Ježto pak v listině prvé darování knížete Konráda jako delší dobu před tím učiněné se uvádí (= dederat), lze z toho souditi, že Konrádu Otovi již před r. 1159 vláda v Znojemsku byla svěřena.

2. Poměry a události té doby nemluví pro rok 1158. Kníže Český Vladislav II. jistě se obával, že navržená výprava italská a jeho draze vykoupená koruna v zemi vyvolá velkou nevoli, ježto tím nová břemena finanční byla na Čechy uvalena; proto mu zajisté na tom záleželo, aby mír a shodu s mocnějšími živly v zemi si zabezpečil, zejména aby uspokojil moravské Přemyslovce ještě dříve, než s velkolepými svými plány na veřejnost vystoupí, tedy před rokem 1158. Stalo se tedy povolání Konráda Oty ku správě Znojemska, ne-li dříve, nejpozději roku 1157.

3. Tento náhled pak potvrzuje do jisté míry i vypravování Vincentiovo o výpravě císařově do Polska roku 1157, jíž dle zprávy jeho súčastnil se také kníže Český Vladislav s bratry

Moraviensis“), která dle Bočka pochází z onoho kodexu Tišnovského XIV. stol., který nebyl až dosud nalezen a jehož listiny nadto jeví četné podezřelé známky. To jest však hlavní opora, kterou Koutný zprávě nespolehlivých annálů Třebíčských o udělení Znojemska Jindřichovi r. 1150 (Mars Mor. I. 313) pravděpodobnosti dodává; neboť z toho, že se Jindřich v jedné listině z r. 1184 tituluje „dux“, nelze bezpečně uzavírati, že by byl držel nějaký úděl moravský.

*) Důvody ty až na některé odchylky v podrobnostech jsou uvedeny v cit. díle Koutného, str. 34. a 35.

**) Cod. dipl. Mor. I. 268; „et Grusouan, cujus partem dominus Cunradus Martino dederat“.

***) Srov. pozn. na str. předešlé *).

svými Jindřichem a Děpoltem, a knížaty moravskými*) Kdo byli tato moravská knížata údělná, jež císařovy výpravy do Polska se súčastnila? Jest málo pravděpodobným, že by Ota III. olomoucký na výpravě té osobně bral účastenství; neboť tento v poslední době, jak se zdá, vzdaloval se kolbiště politického i válečného a věnoval se takřka výhradně správě své provincie a zvláště toho roku a právě v té době zaměstnán byl církevními záležitostmi svého údělu.†) Zbývají tedy knížata Brněnský a Znojemský. Provincii Brněnskou spravoval asi již tehdy mladistvý Ota IV. Ryšavý, který r. 1161 u Vincentia nepřímo jako kníže Brněnský se připomíná,††) druhý pak z těchto knížat moravských byl patrně Konrád Ota z r. 1159 jako pán Znojemska uvedený. Nalézal se tedy Konrád Ota již před touto výpravou v létě 1157 odbývanou v držení Znojemska.

Vykládáme-li tímto způsobem právě uvedené místo letopisu Vincentiova, jest toto účastenství Konráda Oty na císařově výpravě polské r. 1157 prvním jeho činem, o němž se letopisci zmiňují. První však výslovná zmínka o Konrádu Otovi děje se v letopisech teprve r. 1161. Toho roku uvádí jej totiž letopisec Vincentius jako prostředníka smíru mezi králem Vladislavem

*)Vincentius k r. 1158 (správně 1175). F. R. B. II. 424.

†) Aspoň se neuvádí při žádném válečném podniku té doby; naopak víme, že r. 1151 byli od něho na popud Olomouckého biskupa Jindř. Zdíka a jeho nástupce Jana III. Benediktini, jejichž mravnost byla velmi poklesla, z kláštera Hradišťského u Olomouce vypuzeni a Praemonstrati na jejich místo povoláni. Srov. Dudík, Dějiny Moravy, III. 189). Když pak dne 19. února 1157 biskup Jan III. zemřel a na místo něho zvolený Drahoň se vzdal důstojenství toho, tu kníže Ota III. Olom. jménem celé církve Olomoucké se zasazoval, aby byl za biskupa jmenován opat Jan z Litomyšle (Vincentius k r. 1158 (recte 1157) F. R. B. II. 426). Zejména tato poslední zmínka Vincentiova činí velice pravděpodobným, že Ota III. nebyl na výpravě r. 1157.

††) O knížeti Otovi IV. Brněnském, příjmím „Ryšavém“, zmiňují se výslovně toliko vzpomenuté již nespolehlivé letopisy třebíčské, když mluví k r. 1156 o smrti Vratislava Brněnského (Pešina, Mars Mor. I. 316), ale Koutný přesvědčivě dokázal, že knížetem Otou u Vincentia r. 1162 (správně 1162. F. R. B. II. 452) uvedeným míněn právě tento Ota IV. Brněnský. (Der Přemysl. Thronkämpfe, str. 32). Vzhledem k tomu, že takto Ota IV. již na počátku r. 1161 u Vincentia nepřímo jako držitel Brněnska se uvádí, lze s Koutným přijati úmrtní datum Vratislava v letopisech Třebíčských uvedené (16. srpna 1156) a míti za to, že Ota IV. držel již r. 1157 Brněnsko a se nalézal s Vladislavem na výpravě polské r. 1157.

a knížecím vyhnancem Soběslavem, jenž tehdy se násilným spůsobem pokusil o nabytí uprázdněného údělu Olomouckého. Celá věc sběhla se takto: Když dne 12. května 1160 zemřel kníže Olomoucký Ota III.,†††) dal král Vladislav, poněvadž synové zemřelého byli nezletilí, knížectví Olomoucké spravovati bezprostředně pro svou komoru, zřídiv pro Olomouckou provincii, jak se zdá, zvláštního kancléře Volia.*) Než osiřelá provincie nepožívala po smrti svého knížete dlouho míru, jenž za živobytí tohoto tak drahně let ji oblažoval. Neboť neuplynul ani rok od smrti Otona III., když jedné březnové noci roku 1161**) zjevila

†††) Smrť Oty III. Olom. se nikde v současných pramenech nevzpomíná, jen v nespolehlivých annálech Třebíčských u Pešiny (Mars Mor. I. 376) klade se na konec roku 1160. Ale tomuto dátu lze co do roku plné víry dáti; neboť i z pramenů současných jest téměř nepochybno, že Ota III. zemřel r. 1160 a sice z těchto důvodů: 1. ještě ku konci r. 1157 zmiňuje se o něm letopisec Vincentius (k r. 1158 (správně 1157) F. R. B. II. 426). 2. Přepadnutí však Olomouce kněžicem Soběslavem r. 1161 nasvědčuje tomu, že Ota III. v březnu r. 1161 již nebyl na živu, ježto by se za živobytí Otova nebyl Soběslav odvážil přepadnutí města s hloučkem tak malým. 3. Ale vpád onen zároveň nasvědčuje tomu, že Ota III. teprve nedávno zemřel (tedy asi roku 1160, ježto vpád Soběslavův padá do března r. 1161). Neboť proč čekal tak dlouho tento kníže, jenž již plných 10 let se toulal cizinou a dychtivě toužil po údělu nějakém, když již r. 1157 a zvláště r. 1158 daleko vhodnější příležitost měl ku podniku takovému? To lze si vysvětliti jen tím, že v letech 1157—1160 všechna moravská knížectví byla obsazena a teprve r. 1160 Olomoucké knížectví smrtí Oty III. se uprázdnilo. 4. To ještě více potvrzuje listina krále Vladislava 16. června 1160 klášteru Hradišťskému vydaná; nepřichází tam mezi svědky Ota III. Olom., ačkoliv klášter ležel u jeho knížecího sídla, byl rodinnou hrobkou knížat Olomouckých a těšil se zvláštní přízni jejich, zvláště Oty III. Vzhledem k nekrologu Podlažickému, jenž klade smrť Otovu ke 12. květnu (Dudík, Forschungen in Schweden, 412), zemřel tedy Ota III. asi 12. května 1160.

*) Že Vladislav teprve r. 1169 Olomoucko udělil synu svému Bedřichovi a že až do té doby je bezprostředně spravoval, vyplývá z toho, že v jediné nepodezřelé listině z let 1161—1168 nám zachované, v níž Bedřich přichází, v listině Waldsaské z r. 1165. (Cod. dipl. Mor. I. 276) se tento uvádí pouze jako „filius regis", a teprve r. 1169, čině darování klášteru Rajhradskému, sám se nazývá „ego, Fridericus, dux Olomucensis provinciae" (Cod. dipl. Mor. I. 283). O kancléři Voliovi srov. Koutného (str. 35.), s nímž v té věci úplně souhlasíme.

**) Vincentius klade odchod voje českého do Italie a přepadnutí Olomouce do r. 1162 (F. R. B. II. 452), což však jest nesprávné, ježto Děpolt již 6. dubna 1161 podepsal cís. privilej pro Pisánské. (Cod. dipl. Mor. I. 272).

se před pevným hradem Olomouckým četa polských zbrojnošů jen 60 mužů mající s vyhnaným kněžicem Soběslavem v čele žádajíc o vpuštění do hradu a okolí krutě pustošíc. A než se toho nadála překvapená posádka i obyvatelstvo Olomoucké, octl se hrad i podhradí v moci nočního útočníka a jeho voje.*) Král Vladislav, jenž toho roku císaři slíbil, že mu do Italie se značným vojem na pomoc pošle syna svého Bedřicha a bratra Děpolta, nalézal se právě se zástupy těmi na hranicích zemských, když přikvapil do ležení jeho posel se zprávou, že vyhnaný kněžic Soběslav v noci se náhle zmocnil Olomouce. Nechtěje si rozhněvati císaře, kázal Děpoltovi i Bedřichovi s pomocnými sbory dále táhnouti a sám rychle sebrav nové vojsko vtrhl s ním do Moravy. Tam se s ním spojili, jak se zdá, knížata Ota IV. Brněnský a Konrád Ota Znojemský, a s vojem takto sesíleným přitrhl před Olomouc a jal se jej obléhati. Ale hrad byl již polohou pevný a kromě toho ještě dobře opevněný, a posádka jeho silná, takže brzo viděl, že tak snadno Olomouce nedobude. I nechtěje zbytečně krve prolévati, nabídl Soběslavovi mír s podmínkami, jaké si bude kněžic žádati. Tak stkvělou nabídkou navnaděn, a vida, že králi v hradě těsně sevřeném dlouho neodolá, naklonil se Soběslav k míru, a jal se s Vladislavem vyjednávati prostřednictvím Konráda Oty a Ottona IV. Brněnského, jakož i jiných velmožů z tábora králova.**) Žádaje krále přímluvou jich za milost, prosil jej ústy jejich pokorně, aby „mu, jenž tolik svízelů zakusil ve vyhnanství, udělil nějaký, byť sebe menší úděl v Čechách". Vladislav mu to bez rozmýšlení slíbil, nepomýšleje hned, jak se zdá, na splnění slibu svého a chtěje tak kněžice úskočně do pasti vlákati. Soběslav, důvěřuje slibům královým, odebral se do tábora jeho, jak letopisec Sázavský praví, jako beránek nevinný nic zlého netuše.†) Pokořiv se zde před králem a odevzdav mu klíče přijat jest políbením míru

*) Mnich Sázavský k r. 1161. F. R. B. II. 268.

**) Jen tak se dají dle mínění našeho srovnati zprávy obou věrohodných letopisců současných, z nichž jeden, mnich Sázavský, praví, že Vladislav vida nedobytnost hradu, raději mírnou cestou chtěl Soběslava přiměti k vydání města a mír jemu nabízel (F. R. B. II. 268); kdežto druhý, Vincentius, zase sděluje, že Soběslav, vida, že králi neodolá, hledal u něho milost skrze knížata Konráda a Otu, prose za nějaký úděl v Čechách. Dudík letopisce Sázavského v líčení svém úplně ignoruje. (Děj. Mor. III. 246.)

†) Mnich Sázavský k r. 1161. F. R. B. 268.

na milost, při čemž zachování míru a podmínek jeho stvrzeno se strany Vladislavovy přísahou biskupa Olomouckého Jana IV. a jiných velmožů českých, mezi nimiž zajisté byli i přední prostředníci míru toho, Konrád Ota a kníže Ota Brněnský. Ale slib ten tolika přísahami ztvrzený hned na to mrzce porušen; neboť sotva že Soběslav s Vladislavem se do Prahy vrátil, dal jej tento v příhodné chvíli odvléci do Velké věže na Hradčanech, odkudž pak brzy v okovech zavezen na nedobytný hrad Přimdu v divokých smrčinách Českého Lesa.

V letech 1161—1174 mlčí o Konrádu Otovi listiny i letopisy úplně. Teprve trůnní převrat v Čechách r. 1173, kdy stařičký Vladislav i se synem svým Bedřichem přinucen prchnouti ze země a Soběslav II. zmocnil se vlády v Čechách, opět vynesl jméno Konráda Oty z hlubiny zapomenutí. Objevujeť se roku 1174 opět jméno jeho v listině domácí a roku následujícího 1175 i osoba jeho v letopise Jarlochově. Od té doby počínajíc zabývá se jím letopisec Jarloch nepřetržitě až do smrti jeho.

Vůči trůnnímu převratu v Čechách r. 1173 zachoval se Konrád Ota buď neutrálně, aneb, což zdá se býti ještě pravděpodobnějším, činně vystoupil ve prospěch Soběslavův. Tomu aspoň nasvědčuje okolnost, že mu Soběslav při nastoupení svém rodinný úděl Znojemský ponechal, ano ještě později Brněnskem rozmnožil, kdežto držitelé druhých dvou údělů moravských se převratem tím změnili. R. 1174 nalézáme totiž v držení těchto oba bratry Soběslavovy, Oldřicha a Václava, onoho v držení Olomoucka, tohoto v držení Brněnska.*)

*) Z darovací listiny rytíře Miroslava z družiny Václavovy v r. 1174 vydané (Cod. dipl. Mor. I. 288) dovídáme se jména všech 3 údělných knížat moravských toho roku: „tempore, quo illustres duces Oldericus, Wacezlaus et Cuonradus Moraviam gubernabant". Cuonradus jest náš Konrád Ota, jenž zůstal v držení Znojemska i po převratu r. 1173, jak vyplývá z Jarlocha k r. 1176 (správně roku 1175. F. R. B. II. 471), bratři Soběslavovi Oldřich a Václav se tedy dělili o druhá 2 knížectví moravská, Olomoucko a Brněnsko. Že Oldřich držel Olomoucko, vyplývá z toho, že týž kníže v listině v Olomouci vydané daruje Olomouckému kostelu ves Uherčice v Olomoucku ležící (Cod. dipl. Mor. I. 287) a mimo to je přirozeno, že Oldřichu, jako staršímu z obou bratrů, jenž nadto ve prospěch Soběslavův dobrovolně se vzdal léna českého, se dostalo daleko většího a výnosnějšího údělu Olomouckého. Zbývá tedy pro Václava úděl Brněnský. Zprávy o prvním sněmu moravském v Brně r. 1174 jsme nepřijali, poněvadž listina, z níž zpráva ta čerpána, pochází z onoho podezřelého kodexu Tišnovského ze 14. stol., o němž již učiněna zmínka v pozn. †††) str. 137. a nadto jeví listina ta jiné podezřelé známky.

Hned v prvních letech vlády Soběslavovy zasahuje Konrád Ota mocně v současné události české. Tak již roku 1175. Roku toho dostal se totiž kníže Soběslav II. do války s Rakousy, jak Jarloch udává, pro spory o jakési pohraniční kraje mezi oběma zeměmi.*) Ale vlastní příčina války té vězela zcela jinde. V současných letopisech cizích, zejména rakouských, se totiž vypravuje, že císař Bedřich I. dal r. 1175 knížeti Českému Soběslavu II., markraběti Otakaru Štyrskému a vévodovi Korutanskému Heřmanu tajný rozkaz, aby společně učinili vpád do země vévody Rakouského. Příčina toho rozkazu se neuvádí, ale záležela asi v tom, že sesazený prvé císařem arcibiskup Salcburský Vojtěch, syn nebožtíka krále Vladislava, jak se zdá, nalezl útočiště na dvoře svého strýce, vévody Rakouského Jindřicha II., který snad i brannou mocí zakročil ve prospěch jeho proti vetřelci císařem podporovanému.**) Ony spory o hranice byly asi jen záminkou ku válce se strany Soběslavovy, jenž za tou příčinou, jak se zdá, v nový oheň rozdmýchal spory ty, v ten čas poněkud pouhaslé, ale již dávno Čechy a Rakousy rozdvojující.***) V téže době vzniklo z příčin nám neznámých nějaké nedorozumění mezi knížetem Soběslavem II. a Konrádem Otou, takže tento zamýšlel se spojiti s vévodou Rakouským.***) To vida Soběslav pro ten rok ustal ještě od války s Rakousy, přestávaje na pouhých hrozbách.†) Obávalť se mocného nepřítele ve vlastní zemi, a chtěl tohoto dříve na svou stranu přivésti. Prostředníky mu při tom byli biskup Dětleb Olomoucký, matka Konráda Oty, kněžna Marie a tchán téhož, hrabě Ota mladší z Wittelsbachu, bratr tehdejšího falckraběte Rýnského.††) Tak vhodně voleným prostředníkům, jak bylo lze očekávati, podařilo

*) Jarloch k r. 1176 (recte 1175). F. R. B. II. 470.

**) Chronicon Magni presbyteris ad a. 1175. Pertz. SS. XVII. 501. Continuatio Claustroneob. III. ad a. 1175, Contin. Admuntensis et Cont. Zwetlen altera ad a. 1175. Pertz. SS. IX. 630, 585 a 541. Bližší srov. Dudík, Děj. Mor. IV. 14.

***) I letopisec Klosterneuburský zmiňuje se o sporech těch jako příčinách války. (Pertz. SS. IX. 630.)

***) Jarloch k r. 1176 (recte 1175). F. R. B. II. 471.

†) Contin. Claustroneob. III. ad a. 1175. Pertz. SS. IX. 630: „Henricus, dux Austriae, multis minis a Boëmo pro terminis . . . . pulsatur“.

††) Jarloch na uved. místě. Srov. I. část tohoto pojednání sub IV.)

se ovšem velmi záhy Konráda Otu odvrátiti od spolku s Rakousy a smířiti s vrchním knížetem jeho.*)

Nyní teprve, když si spojenectví chytrého a rozšafného knížete Znojemského pojistil, jal se Soběslav II. činiti přípravy k válce. Přípravy ty byly dle zpráv letopisců současných velkolepé. Vypravujeť Jarloch, že Soběslav II. i Konrád Ota sebrali veškerý lid jim poddaný, vznešené i prosté, vladyky i sedláky;**) ale, jak z letopisů cizích vysvítá, nespokojil se Soběslav II. válečnou mocí, jaká se v Čechách a na Moravě dala sehnati, ale najal i žoldnéře ze Sas, Míšně, Uher a Polska,***) takže dle zpráv letopisce Reichersberského čítalo tehdy vojsko Soběslavovo na 60.000 mužů.*₊*) V čele tohoto ohromného vojska vtrhli pak Soběslav II. a Konrád Ota o žních roku 1176†) do Rakous a nenašedše mimo opevněné hrady a města nikde odporu, a krutě vše pustošíce, chrámy a města zapalujíce, protáhli celou severní polovici vévodství od Eggenburka až k Dunaji a řece Moravě.††) Neboť vévoda Jindřich netroufaje si utkati se bojem s tak ohromným vojskem, ustoupil na pravý břeh Dunaje, a nechal severní polovici na pospas nepříteli. Teprve když nastalo nepříznivé a sychravé počasí podzimní, vrátili se Soběslav II. i Konrád Ota s bohatou kořistí a s nesčetnými zajatci do svých území.

Ale Rakušané nemeškali toto barbarské řádění vojska českého rovnou měrou oplatiti. Sotva že nepřátelé zemi opustili, vtrhli oba synové Jindřichovi, Jindřich a Leopold do Moravy, a s toutéž krutostí pustošili nyní území Konráda Oty, s jakou on prve se súčastnil pustošení vojska českého v Rakousích.†††) Ano jali se obléhati i pevný, nedobytně nad Dyjí strmící hrad

---

*) Že tyto předběžné zápletky padají do r. 1175, ač Jarloch je klade do r. 1176, vyplývá z pramenů cizích, jež vesměs se o nich zmiňují k r. 1175, jak na str. 143. **) uvedeno. Teprve válka čes.-rak. se v nich klade k r. 1176.

**) Jarloch k r. 1176. F. R. B. II. 471.

***) Contin. Claustroneob. III. ad a. 1176, Contin. Zwetlen altera ad a. 1176, Chronicon Magni presbyteris ad a. 1177. Pertz SS. IX. 631 a 541., XVII. 501.

₊) Chronicon Magni presbyteris l. c.

†) Jarloch na uved. místě.

††) Contin. Claustroneob. III. l. c. Contin. Zwetlen altera l. c. Chronicon Magni presbyteris l. c. Contin. Cremifanensis. Pertz. SS. IX. 544.

†††) Contin. Zwetlen altera l. c. Continuatio Claustroneob. III. l. c. Cont. Claustroneob. II. ad a. 1176 Pertz SS. IX. 617.

Znojmo, ale nemajíce chuti dlouho zkoušeti pevnost hradeb jeho, jen den tábořili před strmými skalami a pevnými hradbami jeho a pak s nepořízenou odtáhli domů. I oni si odnášeli bohatou kořist ze Znojemska do vlasti své.*)

Konrád Ota, jehož území tím vpádem značně utrpělo, vyzval knížete Soběslava k nové výpravě do Rakous na odvetu za řádění Rakušanů v Znojemsku. Soběslav II. nedal se dlouho pobízeti, a oba nedbajíce toho, že zatím již nastala zima, znovu vtrhli do Rakous, a to dle zprávy Jarlochovy s vojskem ještě větším než dříve. Dne 10. prosince 1176 překročili hranice moravské. Co ještě zůstalo ušetřeno od předešlého loupení, zničili a zloupili ohněm i mečem, co zatím vévoda Jindřich z povzdálí, z druhého břehu Dunaje nečinně pohlížel na řádění jejich, srážky se neodvažuje. Tentokrát měli Čechové především namířeno na okolí cisterciáckého kláštera Světelského, jež děsně zpustošeno a klášter sám spálen. Pro nepříznivé počasí prodleli na této výpravě jen 9 dní,**) vracejíce se již dne 19. prosince s kořistí ohromnou a nesmírným počtem zajatců.

Při těchto českých vpádech do Rakous r. 1176 nabyl v družině Konráda Oty zvláště smutné pověsti jakýs župan Vilém, jenž později výčitkami svědomí trápen snažil se vinu svou smazati založením kláštera Kounického.***)

Pomoc, jakou Konrád Ota Soběslavovi při výpravě rakouské poskytl, přinesla mu záhy bohatou odměnu. — Nedlouho po výpravě této znepřátelil se totiž kníže Soběslav II. z příčin nám neznámých s bratrem svým Oldřichem, knížetem Olomouckým, tak že jej konečně do vězení uvrhl, kdež tento asi později zemřel; uprázdněnou takto provincii Olomouckou odevzdal Soběslav druhému bratru svému Václavovi, posavadnímu knížeti Brněnskému, knížectví pak Brněnské udělil Konrádu Otovi,***)

*) Jarloch na uv. místě.

**) Cont. Claustroneob. III. l. c. Cont. Zwetlen. altera l. c.

***) Jarloch k r. 1181. F. P. B. II. 476 a 477; „comes“ v listinách a letopisech 12. stol. u nás = župan, poněvadž tento byl členem družiny knížecí a měl analogickou moc jako hrabě v záp. Evropě. (Čelakovský, Ottův Slovník naučný, díl VI., str. 481.)

***) Letopisy Pražské k r. 1177 F. R. B. II. 379: „Oldaricus dux a fratre suo capitur.“ — Pro tuto zprávu letopisů Pražských svědčí nepřímo i jiné věrohodnější prameny současné. — Neboť ještě v únoru 1177 nalézá se Oldřich na dvoře Soběslava II. (Cod. dipl. Mor. I. 296), od té doby se nikde již

bezpochyby jako odměnu za služby, jež tento knížeti Českému prokázal při poslední výpravě rakouské, a zároveň jako odškodné za spustošení, jež Konrád utrpěl při výpravě té ve Znojemsku. Tyto změny v údělech moravských staly se, jak se zdá, v měsíci dubnu neb květnu roku 1177., ježto Konrád Ota ještě 12. března toho roku se podpisuje jako „kníže Znojemský“.*)

Ale ani přátelská shoda mezi Soběslavem II. a Konrádem Otou nepotrvala dlouho. Kníže český uvalil na sebe výpravou rakouskou nejen klatbu papeže Alexandra III. pro pustošení chrámův a klášterů,**) ale i hněv samého císaře Bedřicha I.***) Této příležitosti použil vyhnaný knížic Bedřich, aby se pokusil u císaře o sesazení Soběslava, a to se mu také podařilo; již dne 24. února 1177 obdržel léno české, když císaři značné summy peněz slíbil.***) Ale kníže Bedřich měl si trůn český sám vydobyti, a za tou příčinou ohlížel se po spojencích. Nalezl je především ve svaku svém, vévodovi Leopoldu V. Rakouském, jenž nezapomněl ještě na Soběslavovo řádění roku minulého, a v nespokojených pánech českých, kteří nevražili na knížete Soběslava II., jenž vždy rozhodně se zastával lidu selského proti utiskování šlechty. Tito nespokojení velmoži, kteří stáli v úzkém spojení s knížicem Bedřichem a vévodou Rakouským Leopoldem V.,†) pokusili se ne bez

nezmiňuje; z Jarlochova pak líčení vpádu rakouského k roku 1177 (F. R. B. II. 472) je patrno, že Václav byl tehdy již knížetem Olomouckým, z čehož je patrno, že tato provincie byla před tím Oldřichovi odňata.

*) Cod. dipl. Mor. I. 297: „Conradus, princeps de Znogem“. — Udělení Brněnska pak stalo se před výpravou rakouskou v červnu r. 1177 odbývanou (F. R. B. II. 472); před tím již nějakou dobu trvaly rozmíšky mezi Soběslavem a Konrádem Otou, jež měly v zápětí, že Soběslav mu chtěl Brněnsko odníti, načež kníže Český shromáždil vojsko a vtrhl do Moravy, kdež mu Konrád Ota s Rakušany vytáhl vstříc. — Všechny tyto události vyplnily nejméně měsíc před započetím výpravy, a před těmi událostmi stalo se ono udělení Brněnska.

**) Jarloch k r. 1176. F. R. B. II. 471.

***) Podrobnější vylíčení příčin, pro které se císař Bedřich odvrátil od Soběslava, srov. u Dudíka, Dějiny Moravy, IV. str. 18.—21.

***) Continuatio Claustroneob. III. ad a. 1177. Continuatio Zwetlen, altera ad a. 1177. Pertz. SS. IX. 631 a 541.

†) Continuatio Claustroneob. III. ad a. 1178 (recte 1177). Pertz. SS. IX. 631. Tito nespokojení velmožové byli asi oni „zlí jazykové“, kteří dle Jarlocha „rozseli jed nesvornosti mezi Soběslavem II. a Konrádem Otou“ (Jarloch k r. 1177. F. R. B. II. 472.)

úspěchu odvrátiti i Konráda Otu od vrchního knížete jeho. Viděl totiž prohlédavý politik ten, že nejen v zemi samé ozývají se nespokojené hlasy proti Soběslavovi, ale že i za hranicemi se stahují nad ním mraky hrozivé. Bylť spřízněn s Wittelsbachy a věděl zajisté dosti záhy o všem, co se dělo na císařském dvoře. Nespokojení velmožové čeští postarali se pak asi sami o to, aby na dvůr Soběslavův se donesla zvěsť o odbojných plánech Konráda Oty; předvídaliť, že Soběslav vystoupí hned nepřátelsky proti Konrádovi, jenž donucen k sebeobraně tím rozhodněji se spojí s nimi a kněžicem Bedřichem, čímž pád Soběslavův se urychlí.

A skutečně také Soběslav II. dověděv se o zrádě Konráda Oty ihned vtrhl do Moravy, aby knížete obou jeho knížectví zbavil a snad i vězením neb popravou učinil neškodným. Při výpravě té pomáhal mu i bratr jeho Vácslav, kníže Olomoucký, jenž sebrav rychle brannou moc své provincie, na Moravě spojil se s vojskem Soběslavovým. Konrád Ota, váhal-li snad posud dohnán tím k rozhodnému odporu a utužil svůj svazek s vévodou Rakouským Leopoldem V, volaje ho rychle na pomoc.†) Leopold, jenž na vše byl přichystán, překročil již dne 23. června 1177 pohraniční řeku Dyji††) a spojil voje své s vojskem Konrádovým. Oba pak vytáhli vstříc Soběslavu II. a bratru jeho Vácslavovi, jejichž vojska krutě pustošila Znojemsko, a již dne příštího udeřili na tábor jejich, zahnali obě knížata na útěk a hluboko do noci je pronásledovali. Také ve dnech následujících hnali se za stopami utíkajících, a ačkoli pochod dál se s velikou obtíží tu krajinami hornatými, tu zase bařinatými, kde kopyta koňská hluboko do země zapadala, přece podařilo se vítězům Vácslava Olomouckého od jeho bratra odděliti. Soběslav II. ustoupil do Čech, kdežto Vácslav rychlým pochodem se

†) Jarloch na uved. místě.

††) Continuatio Claustroneob. III. l. c. Tato, jakož i ostatní kroniky rakouské (Contin. Claustroneob. II. a Contin. Zwetlen altera Pertz. SS. IX. 617 a 541.) vesměs kladou výpravu tu do r. 1178; ale že padá do r. 1177, souditi lze z toho, že 3. pokračovatel Klosterneuburský klade do téhož roku 1178 i udělení léna českého Bedřichovi a uvěznění uherského prince Gejsy od Soběslava II., kteréž události zcela jistě se sběhly roku 1177., ježto v tom roku všechny ostatní současné prameny se shodují. Kromě toho i Jarloch klade výpravu tu do r. 1177. Letopisci rakouští spletli tu události let 1177 a 1178.

uchýlil do pevného svého sídla Olomouce, v jehož nedobytných hradbách se i se zástupy svými uzavřel, brány na kvap kamením zatarasil a hradby zásekami a sroubením opevnil. Konrád a Leopold pronásledovali jej v patách až k Olomouci, před jehož branami rozbili tábor v předvečer ss. Petra a Pavla. Již následujícího dne učinilo téměř veškeré vojsko útok na hrad, ale beze všeho vyššího rozkazu, toliko za vedení dvou jinochů. Útok ten, podniknutý beze všeho plánu, ač trval celý den, neměl úspěchu. Obležení bránili se s největším úsilím, ač byli chatrně ozbrojeni, z nedostatku odtrhujíce a na nepřátely metajíce i kusy zdí a hražení. Na straně rakouské padli prý pouze dva bojovníci, kdežto na straně obležených celé houfy zahynuly dílem pod hradbami, dílem v řece Moravě. Avšak ani dne následujícího nedocílilo se úspěchu, a ježto zatím přišla zpráva, že král uherský Bela III. chystá se k útoku ve prospěch Soběslavův, válečná rada obléhajících usnesla se třetího dne upustiti od obležení. V největším pořádku vracelo se vojsko rakouské do vlasti své, pustošíc krajiny okolní ohněm i loupeží.*)

---

*) Při líčení této výpravy rakouské r. 1177. nachází se však v 2. a 8. pokračování letopisů Klosterneuburských, z nichž toto líčení hlavně vzato, zpráva, která zdá se svědčiti proti tomu, že Konrád Ota byl tehdy knížetem Brněnským. Praví se tam (Pertz. SS. IX. 617 a 631.): „Duabus autem provinciis, Olmuntz scilicet et Brunne vastatis incendio et rapinis in sua rediit (sc. Lupoldus). Tu je ovšem nápadno 1. že vojsko rakouské pustošilo území svého spojence Konráda Oty u přítomnosti jeho a 2. že Znojemsko, druhé území Konráda Oty, úplně od pustošení ušetřeno. Dudík (Dějiny Moravy, Díl IV. 23.) zavrhuje proto zprávu Jarlochovu, že Brněnsko a Znojemsko tehdy držel týž Konrád Ota a odůvodňuje tím též své tvrzení, že tu byli dva bratři, Konrád III. a Ota; onen prý po uvěznění Oldřichově dostal Brněnsko, kdežto tento se prý tehdy stal výhradným pánem Znojemska, o něž se až posud s Konrádem III. dělil. Jenom Ota Znojemský prý se súčastnil odboje proti Soběslavovi, a proto Znojemska Rakušané ušetřili, ale za to spustošili Konrádovo Brněnsko. Avšak zhora byla totožnost těchto domnělých bratrů nezvratně dokázána, a rovněž nelze zavrhnout zprávy Jarlochovy o udělení Brněnska Konrádu Otovi r. 1177, poněvadž věrohodnost jeho jest co největší; spíše by bylo nutno zavrhnouti onu zprávu cizího letopisce Klosterneuburského. Ale myslíme, že i tu lze srovnati se zprávou Jarlochovou o udělení Brněnska Konrádu Otovi r. 1177. Neboť: 1. Jest pravděpodobno, že se ono pustošení Brněnska nedálo v přítomnosti Konráda Oty, ježto se asi voj Konrádův a Leopoldův od sebe oddělily, dříve než přišly na území Brněnské, poněvadž Konrád směřoval k Znojmu a Leopold k Vídni, jestli se nedaly různými směry hned od Olomouce. 2. Že Zno-

Konrád Ota pak obrátil se i se zástupy svými do území Znojemského, aby na nějakou dobu si odpočinul a osnoval plány pro budoucnost.

Soběslav věděl, že po porážce, jakou právě od Konráda Oty a Leopolda Rakouského utrpěl, Morava jest soku jeho Bedřichovi úplně otevřena, a očekával každou chvíli i příchodu jeho do Čech. Proto sebral roku následujícího vojsko co největší a obsadil jím všechny průchody do země. Když však přiblížil se čas žní r. 1178, a Bedřich posud nepřicházel, Soběslav propustil většinu svých vojáků, sebraných hlavně z lidu selského a nařídil jim, aby stále byli připraveni tak, aby na první zvuk trouby válečné se mohli shromážditi Bedřich, jenž to předvídal, dal se teprve po rozpuštění vojska Soběslavova z okolí kláštera Světlé, kde voje jeho se shromažďovaly,*) na pochod do Čech s nespokojenými pány českými, s Konrádem Otou a jeho vojem,**) jakož i pomocnými zástupy německými. — Soběslav nenadále překvapen a nemoha rychle sehnati vojíny, jež nedávno propustil, vyšel Bedřichovi a jeho spojencům jen se zbytky vojska svého vstříc. Ale byl poražen a zachránil se jedině rychlým útěkem na pevný hrad Skálu. — Bedřich přitáhl s pomocnými voji svými až před Prahu, kterou hájila srdnatá manželka Soběslavova Eliška Polská; po krátkém obléhání však vzdala se posádka hradní vidouc přesilu na straně Bedřichově a kněžna Eliška octla se v rukou vítěze, jenž ji však velkomyslně propustil na svobodu.

jemska bylo od Rakušanů ušetřeno, toho asi bylo příčinou, že vojsko rakouské na zpátečním pochodu vůbec do provincie té nepřišlo, ježto asi vévoda Leopold V. postrašen zprávou o hrozící výpravě Bely III co nejkratší cestou spěchal k Vídni, tehdy již sídlu vévod Rakouských, a tu jej cesta vedla ovšem pouze Olomouckem a Brněnskem.

*) Cod. dipl. Mor. I. 320.

**) Ježto Jarloch k r. 1179 vypravuje o Konrádu Otovi, že již dříve byl spojen s vévodou Bedřichem („ad Conradum, cui jam confoederatus erat" F. R. B. II. 474) a ježto již výprava rakouská z r. 1177 byla akcí ve prospěch Bedřichův a ježto od té doby Konrád Ota byl ve stálém styku s Bedřichem a spojenci jeho, jest téměř jisto, že se súčastnil s lidem svým i této výpravy Bedřichovy r. 1178, ač se o něm výslovně neděje zmínka; jest asi zahrnut od letopisce mezi oněmi Čechy, kteří ku Bedřichovi přešli (subito venit Fridericus cum copiis tam Bohemorum, qui ad eum transvenerant, quam etiam Teutonicorum". F. R. B. II. 473.)

Měl-li Konrád Ota při válce této úlohu celkem podřízenou připadla mu při nově vzplanuvších bojích o trůn roku následujícího úloha tím stkvělejší; zachránil tu jedině svou včasnou pomocí a chrabrostí v rozhodné bitvě trůn český Bedřichovi, pro něhož by byl tento jinak snad navždy býval ztracen. Nebyloť panství Bedřichovo v Čechách ještě zcela zajištěno, ačkoliv dobytím Prahy se stal pánem v zemi. Soběslav stále ještě seděl na hradě Skále a vedl odtud malou válku, pustoše častými vpády okolní kraje a čekaje jen na vhodnou příležitosť, aby se znovu pokusil o nabytí ztraceného trůnu. — Taková příležitost se mu naskytla, když Bedřich o vánocích roku 1178 se odebral na říšský sněm do Würzburgu. Toho Soběslav užil a opustiv ihned útulek svůj rychle sebral z přívrženců svých, jichž v obecném lidu měl ještě mnoho, vojsko co největší, a obrátil se s ním ku Praze. Než posádka dostavši ještě v čas výstrahu, bránila se pod vedením manželky Bedřichovy Elišky co nejstatečněji. Soběslav změnil tedy plán svůj a hnul se vstříc Bedřichovi, jenž kolem 6. ledna 1179 vracel se se slabým průvodem ze sněmu říšského. Než rázná a statečná manželka Bedřichova vyslala rychlého posla, který předběhl vojsko Soběslavovo a donesl o tom zprávu Bedřichovi, jenž nalézaje se právě na hranicích českých okamžitě vyslal posly do Moravy, by vyzvali Konráda Otu o rychlou pomoc a zároveň vypravil jiné posly s toutéž prosbou ku přátelům svým do Němec. — Sám pak prodlel nepohnutě na hranicích téměř deset dnů, až se dostavily dostatečné zástupy bojovníků z Čech a Němec. S těmi, jakkoliv byla toho roku po celé Evropě zima neobyčejně krutá,*) dal se ihned na pochod do okolí nynějšího města Berouna, kdež u řeky Mže, v místě řečeném Brod, rozbil tábor a sedm dní tam odpočíval. Pak opět dal se na pochod a v úterý, dne 23. ledna 1179, octl se u místa Loděnic, severovýchodně od Berouna na potoce stejnojmenném, kdež se rovněž položil táborem. Tu však z nenadání objevil se Soběslav se zástupy svými, a zjímav téměř všechny stráže, které pro třeskutý mráz u ohňů se ohřívajíce, nebyly dosti ostražitými, učinil rychlý útok na nepřipravený k boji tábor Bedřichův a dobyl v krátké době roz-

*) Annales Pegavienses ad a. 1179. Pertz. SS. XVII. 262. Annales Palidenses ad a. 1179, Annales Magdeburgenses ad a. 1179. Pertz. SS. XVI, 95. a 194.

hodného vítězství. Mnoho mocných velmožů ve vojště Bedřichově pobito neb zajato, kdežto ostatní hledali spásy v útěku.

Zatím Konrád Ota zpraven byv o všem rychlými posly Bedřichovými sebral co nejrychleji značné zástupy lidu a táhl s nimi do Čech. — Dne 24. ledna dorazil ku hradu Prčicím, mezi nynějším Smilkovem a Sedlcem, na jihu Berounského kraje, a tam se položil táborem. Již vojsko odpočívalo, když pojednou stráže v mlze zpozorovaly, že ku táboru divoce se ženou rozptýlené zástupy bojovníků. V těch poznány tlupy Bedřichovy, které po porážce Loděnické chtěly se dáti směrem ku Praze, však nalezše tam cestu Soběslavem zatarasenou obrátily se na jihovýchod směrem k Moravě, doufajíce, že setkají se někde s Konrádem Otou a vojem jeho. A očekávání jejich splnilo se již v první noci po bitvě. — Bedřich setkav se s Konrádem Otou u Prčic odpočíval téměř celý den, by skrovné zbytky jeho voje se zotavily po namáhavém ústupu od Loděnic. — Pak hnula se obě knížata až ku Sázavě, kdež rozbila noční tábor na místě „Vidvazoda“ řečeném a dnes již neznámém. Tam chtěli odpočívati, ale pojednou přikvapil do tábora jejich posel z Prahy od kněžny Alžběty zvěstující, že Soběslav v noci je chce přepadnouti. — Hned se dali tedy na pochod a vzdor krutému mrazu postupovali za svitu měsíčního po celou noc sněhem zamrzlých planin, takže následujícího dne, v sobotu 27. ledna, ráno stanuli před branami Pražskými. — Vycházející slunce právě zlatilo svými paprsky věže kláštera Strahovského a hradu Pražského, když s hradeb s radostí je vítaly trouby posádky hradní řízené statečnou manželkou Bedřichovou Eliškou. Jak obtížný byl tento pochod, dosvědčuje vypravování Jarlochovo, že mnohému z účastníků od té doby po celý život nohy omrzlými zůstaly.

Soběslav, jehož původní plán byl tím zmařen, obrátil se za oběma knížaty ku Praze a přešed asi někde u Nusel přes Botič, postavil se na výšinách sklánějících se z té strany do hořejších částí nynějšího Nového města.*) Bedřich a Konrád Ota již z daleka viděli přicházeti Soběslava a jeho zástupy, a vyšly mu se svým bojovným lidem vstříc. Tak došlo na polích mezi Vyšehradem a podhradím Pražským, někde blízko tehdej-

*) W. W. Tomek, Dějiny města Prahy, Díl I., str. 133.

šího „velkého tržiště", na místě nynějšího Nového města,*) ku krvavé srážce mezi oběma voji. V tuhém mrazu toho dne rozlehl se skřek polnic i hlahol zvonů z blízkých hradů a podhradí po zasněžených „polích Vyšehradských", která od té doby v ústech Pražanů nabyla jména „Bojiště". — Bedřich bojoval v první řadě; když pak počala bitva kolísati, přikvapil na pomoc Konrád Ota, jenž se svým lidem na protivné straně v záloze číhal, a udeřil s druhé strany na voj Soběslavův a bojuje dle svědectví letopiscova s velikou chrabrostí a s nasazením života vlastního i svých vojínův přinutil konečně Soběslava k útěku. Oba pak, Konrád i Bedřich, pronásledovali prchající do noci až daleko za Prosík. Toliko noc zachránila zbytky vojska Soběslavova před dálším pronásledováním. Zasněžené bojiště pokrývalo na sta mrtvol s obou stran; mnoho vojínů i při lehkém poranění zahynulo, jak letopisec vypravuje, následkem tuhého mrazu.

Soběslavův osud byl tím spečetěn, trůn český proň navždy ztracen. Konrád Ota rozhodl tentokráte jedině svým chrabrým a obratným útokem bitvu ve prospěch Bedřichův, ale snad žádných vavřínů válečných v životě svém nedobyl si tak těžce a namáhavě jako těchto.**)

Než sláva válečná nebyla jediným ovocem statečnosti Konrádovy na „polích Vyšehradských". Stkvělé služby, jaké tu Konrád Ota prokázal Bedřichovi, byly tímto stkvěle odměněny a přinesly Konrádovi neobyčejné rozmnožení jeho moci. Útěkem bratra Soběslavova Vácslava, jenž necítě se nyní v zemi České dosti bezpečným uprchl do Uher,***) uprázdnilo se totiž knížectví Olomoucké, a kníže Bedřich udělil je, jak se zdá, hned r. 1179 Konrádu Otovi, který se stal takto pánem celé Moravy, což se nepodařilo před tím žádnému z údělných knížat moravských. Morava měla r. 1179 poprvé od dob Břetislavových zase jednoho pána. I podpisuje se Konrád Ota na jediné pravé listině do-

*) W. W. Tomek, Dějiny města Prahy, Díl I, str. 133. a 24.

**) Jediným pramenem pro vylíčení těchto bojův v l. 1178 a 1179 byl nám Jarloch (k r 1178 a 1179. F. R. B. II. 472—475).

***) Continuatio Zwetlen altera ad a. 1182. Pertz. SS. IX. 542.

mácí, která se nám z těch let zachovala, hrdým titulem „Dux dominus Otto, princeps Moraviae".*)

Vynikající postavení, jakého Konrád Ota v říši České nabyl, zjednalo mu, jak se zdá, i za hranicemi větší vážnosti, která ještě stoupala se vzrůstající přízní, v jaké se příbuzní jeho Wittelsbachové u císaře nalézali. Shledávámeť knížete Konráda v měsíci červnu r. 1179 na sjezdu knížat říšských v Chebu, kde císař svým mocným slovem rozhodl dlouholetý hraniční spor Čech a Rakous ku spokojenosti obou stran, a 1. července téhož roku na říšském sněmu v Magdeburgu, kam Jindřich Lev podruhé nadarmo obeslán před říšský soud knížat, a kde vydána císařská listina regulační o sporu na sjezdě v Chebu rozhodnutém. Na obě místa doprovázel Konráda Otu, jenž na listině regulační se podepisuje jako „comes de Moravia", zvláštní kancléř a úředník jeho pro celou Moravu zřízený jménem „Přemysl"; v císařské kanceláři dali mu titul „marggravius".**) Objevilť se tu Konrád Ota před knížaty říšskými poprvé jako pán celé Moravy.

*) Cod. dipl. Mor. I. 306. Dudík (Dějiny Moravy IV., str. 30., 31., 37., 38.) a Koutný (Der Přemysliden Thronkämpfe, etc. str. 41.) jsou toho náhledu, že Bedřich po útěku Václavově vzal Olomoucko na nějakou dobu do své vlastní správy, aby z důchodů jeho sehnal část onoho obnosu, jejž císaři měl zaplatiti za udělení léna českého. Dudík má dokonce za to, že Bedřich r. 1180 k tomu cíli vzal na čas celou Moravu do své správy. — Oba opírají mínění své o 2 darovací listiny Bedřichovy z r. 1180 (Cod. dipl. Mor. I. 303—305.), kde se Bedřich nazývá „Ego Fridericus, dux Boëmiae et Moraviae": listiny ty jsou však podezřely a nejspíše podvrženy („Analecta Friebekiana"!) a proto nelze na jejich svědectví žádné váhy položiti. Ovšem musil Bedřich namáhavě sháněti veliké summy peněz, jež císaři za léno české slíbil, ale nesmí se zapomenouti, že byl Konrádu Otovi velikými díky povinnován a že seznal v něm muže, jehož si dlužno jako spojence co nejvíce važiti a jehož se dlužno jako protivníka co nejvíce báti. Jest tedy pravdě nepodobno, že by byl tak dlouho odkládal s odměnou vůči spojenci tak zasloužilému a jako nepříteli tak nebezpečnému. Proto lze zajisté přisvědčiti Palackému (Dějiny nár. čes. I., 2., str. 82), že Konrád již r. 1179 se stal pánem celé Moravy.

**) Cod. dipl. Mor. I. 301. a 302. — O onom Přemyslovi byly nejrůznější výklady: Dudík (Dějiny Moravy IV. 32. a 45) a Herm. Jireček (Slovanské právo v Čechách a na Moravě, II. 114.) mají za to, že tehdy knězici Přemyslovi udělen císařem titul „markraběte moravského", což Dudík vykládá jako titul čekanecký; ale nesrovnalost tohoto výkladu se souvěkými poměry cítil již Jireček, a Dudík později na základě důkazů Koutného odvolal své tvrzení. (Děj. Mor. IX. 22.) Koutný (Der Přemysl. Thronkämpfe, 48)

V letech 1179 a 1180 vzrostla moc Konrádova dvojím spůsobem. — Jednak stal se on sám pánem celé Moravy, jednak vzrostla důstojnost a moc tchána jeho a tím nepřímo i vliv Konráda Oty na dvoře císařském; dne 24. července bylo totiž vévodství Bavorské, odňaté odbojnému Jindřichu Lvu, odevzdáno falckraběti Rýnskému, Otovi staršímu z Wittelsbachu, a bratr tohoto, Ota mladší z Wittelsbachu, tchán Konráda Oty, povýšen za falckrabího na Rýně. Že takto zmohutněv, Konrád Ota počal toužiti po úplné samostatnosti, jest zcela přirozeno, vždyť všude v říši jevily se v té době snahy knížat moci vévodské podrobených dosíci bezprostřednosti říšské („Reichsunmittelbarkeit"), a snahy ty docházely mocné podpory u císaře, jehož politika směřovala ku drobení velkých knížectví a takto k seslabování moci knížat říšských. Byl to tehdy všeobecný proud časový v střední Evropě, jímž se dal uchvátiti i Konrád Ota. Ctižádostivá a rázná povaha jeho již dávno dychtila po úplné neodvislosti, ale jeho politická prohlédavost dovedla tužby ty přiměřeně potlačiti, dokud nenastal okamžik příhodný.

A ten se nyní přiblížil. Kníže Bedřich slíbil císaři za udělení léna českého velké summy peněz; aby je sehnal, byl nucen vymáhati na poddaných svých kruté daně.*) Byl to tedy špatný začátek vlády, který jej nemohl nikterak učiniti oblíbeným a vládu jeho upevniti. K tomu přistoupila ještě

---

zavrhl totiž toto mínění a tvrdí, že Přemysl v oné listině jako „margravius de Moravia" uvedený jest nějaký šlechtic, bratr předcházejícího Tudelípa, zvoliv čtení „Pillunc de Tudeliep et frater ejus Primezla, marggravius de Moravia" (Boček) místo „Pillunc de Tudeliep et frater ejus. — Primezla, marggravius de Moravia" (Erben, Regg. I. č. 367), a zajisté právem, neboť: 1. Zpráva o udělení markrabského titulu Přemyslovi v té době nikde jinde v současných pramenech neměla by dokladu a 2. příčila by se také celému stavu věcí: Chtěl-li císař Přemyslovi titul ten propůjčiti, aby si naň svět uvykl (Dudík IV. 45.), proč neudělil jej rovněž přítomnému Konrádu Otovi, který již bez toho fakticky celou Moravu držel a jemuž o 3 léta později titul ten skutečně udělen? 3. Konečně se v té době pro titul „markrabě" neužívá formy „marggravius", nýbrž formy „marchio", která před před tím i v naší listině se vyskytuje („Diepoldus, marchio de Vohenburc".) — Koutný tohoto Přemysla prohlašuje za úředníka Olomoucké provincie, již prý tehdy bezprostředně spravoval. — Dle našeho mínění jest to nějaký úředník, jejž si Konrád Ota zřídil k ruce pro správu celé Moravy. Titul „marggravius" zrodil se asi jen v císařské kanceláři, která tu listinu vydávala.

*) Jarloch k r. 1179 F. R B II 475.

vládychtivost hrdé kněžny a panovačné počínání úředníků knížecích i kněžniných vůči duchovenstvu. Bylo potřebí jenom střediska, aby se tomuto kvašení dal jistý směr. A toto středisko nalezli spojenci v Konrádu Otovi, mocném vasallu Bedřichově.*)

V létě r. 1182 konečně propuklo vzbouření dlouho připravované, a ihned na to kníže Bedřich od nespokojených velmožů českých donucen k útěku ze země. Za knížete zvolen Konrád Ota, jehož vojsko, spojené s voji odbojných velmožů, jalo se obléhati Prahu, jediný, ale také nejdůležitější hrad, který posud vzbouřencům vzdoroval; po dlouhém obléhání konečně i Praha dobyta, a zvolený kníže nastolen na staroslavný, kamenný stolec knížat českých, čímž volba jeho nabyla právní platnosti.

Bedřich se zatím uchýlil o pomoc k císaři, jenž prosby jeho bez váhání vyslyšel. Císař Bedřich I. chtěl totiž i zde podobně jako při Jindřichu Lvu ku platnosti přivésti zásadu, že každý kníže říšský má se podrobiti soudu knížat říšských, jakož i zásadu, že žádný kníže Český nemá býti na knížecí stolec povolán bez předcházejícího svolení císařova, jak se právě stalo s Konrádem Otou. — Na soudu knížat říšských měl se spor obou stran rozhodnouti.

Do Čech vyslán falckrabě Rýnský, Ota mladší z Wittelsbachu, jenž nového knížete Českého i s předními velmoži pozval na den sv. Michala na sjezd knížat říšských v Řezně, kde se měl spor obou knížat rozhodnouti. Proti tomu se velmožové

*) Palacký (Dějiny nár. čes. I., 2., str. 83.) se domnívá, že při onom vzbouření r. 1182 nabyli hned původně všickni pro Konráda Otu, nýbrž že slabší strana nabízela trůn Václavovi dlícímu v Uhrách ve vyhnanství, a ta že teprve později se poddala a přijala kandidáta silnější strany, Konráda Otu. Mínění své opírá o zprávu kroniky Světelské k r. 1182 (Pertz SS. IX. 542.); „Boëmi Wadzlaum, fratrem Zebeslai sedeciosi ad repetendam terram fratris de Ungaria revocant". Zpráva ta nevztahuje se však ani na vzbouření r. 1184, ježto by zajisté dobře zpravený Jarloch o tom nemlčel, ani na vzbouření r. 1182, kdy Václav skutečně na trůn volán, ježto o tomto kronika Světelská na jiném místě k r. 1185 mluví (Pertz. SS. IX. 543: „Fridericus, dux Boëmiae, expulsus per Liupoldum, ducem Austriae...... valida manu restituitur"). Může se tedy místo zhora uvedené vztahovati jen na povolání Václava z vyhnanství, jež se událo buď r. 1182 neb r. 1183, ježto již r. 1183 přichází Václav na listině Bedřichově na Zbečně vydané jako svědek. (Cod. dipl. Mor. I. 310.)

čeští s Konrádem Otou v čele v největší nevoli vzpírali, nechtějíce ničeho o tom slyšeti, že by měli býti před cizí soud pohnáni. Ale falckrabí Ota dal bezpochyby zeti svému na srozuměnou, že veškerým vlivem svým se o to zasadí, by se mu za stolec český dostalo stkvělé náhrady povýšením Moravy za samostatné markrabství, by tedy ve vlastním zájmu se odporu vzdal; nebo bude-li odporovati, že nejen udělení Čech v léno nedosáhne, ale i válku říšskou na sebe uvalí. — Konrád Ota pak asi s veškerou výmluvností stoupence své přemluvil, ukazuje jim, že odpor jejich bude bezúčinným, takže tito konečně jsou pohnuti k povolnosti.*) — Než af byl průběh tohoto jednání jakýkoliv, jisto jest, že konečně falckrabí Ota přece jen s příznivou odpovědí se vracel ku dvoru císařskému.

Ku konci září r. 1182 konal se tedy památný sněm v Řezně, jejž všickni Čechové s bázní očekávali. Císař počítal asi na odpor a dle toho se připravil ku přijetí Čechů. Když velmožové čeští, kteří byli císaři představeni bez knížete svého, vstoupili do radní síně staroslavné radnice Řezenské, kde knížata říšská v hojném počtu a v plné slávě zasedala, šklebila se na ně z protější stěny hrozivě řada rozvěšených popravních seker. Odvaha, s jakou do síně vstupovali a s jakou chtěli svá práva srdnatě hájiti, ochabla při pohledu na sekery ty, a rázná slova odporu uvázla jim v hrdle. S pokorou vrhli se před císařem na kolena a žádali za prominutí, že odvážili se bez dovolení císařova knížete si zvoliti. Císař věděl, že může nyní žádati, co se mu zlíbí. I rozhodl celý spor tak, že trůn český vrátil sice knížeti Bedřichovi, ale *Konráda Otu* v náhradu za ztracený knížecí stolec český *prohlásil za samostatného markraběte říše Římské*, Moravu vytrhl úplně z moci knížete Českého, a udělil ji Konrádovi v léno jako *bezprostřední říšské markrabství*. — Tomuto nálezu pánové čeští zastrašeni pohledem na sekery podrobili se s těžce tajenou nevolí.**)

*) Tak asi lze vykládati dle mínění našeho onu „lepší radu“, které dle letopisce Jarlocha velmožové čeští konečně uposlechli. (Jarloch k r. 1182. F. R. B. II. 481.) Podobně Koutný (Der Přemysliden Thronkämpfe, etc. str. 50.)

**) Jarloch (k r. 1182. F. R. B. II. 481.) sděluje vysledek sněmu Řezenského těmito dosti neurčitými slovy: „Sic sapiens imperator conjurationem rebellium sapienter repressit, et isti (sc. Friderico) quidem Bohemiam

t

II. Konrád Ota jako markrabě moravský.

Konrád Ota vracel se tedy ze sněmu Řezenského r. 1182 jako „markrabě Moravský“, nehněvaje se asi příliš, že pozbyl knížecího stolce českého. — Vždyť skutečně byla moc jeho tatáž jako knížete Českého, jen titul byl jiný. — Byl svrchovaným vladařem na Moravě, kterou mu nyní Bedřich nikdy odejmouti nemohl, jak to předchůdci jeho dřívějším knížatům moravským činili. — Tentokráte byl Konrád Ota, muž jindy tak obezřetný a prohlédavý, ctižádostí zaslepen. — Viděl jen svou samostatnost, ale neviděl, že tím císař říši Českou vůbec seslabil, a že s Moravou od Čech odtrženou a pomoci české zbavenou může nakládati dle své vůle a to s daleko větším důrazem, než to kdy knížata Čeští činiti mohli. —

Octnuv se na vrcholu své moci Konrád Ota věnoval se především správě svého markrabství. — Aspoň neuvádějí ho zprávy letopisné až do r. 1185.

---

reddidit, illum (sc. Conradum) vero Moravia contentum esse praecepit“. Z těchto bezbarevných slov mohlo by se souditi, že zaveden opět tentýž stav, jaký tu byl před vzbouřením r. 1182. Ale z dalšího vypravování vysvítá, že se staly důležité změny: 1. Mluvě o návštěvě Gottšalkově u Konráda Oty o vánocích r. 1183 letopisec Jarloch nazývá Konráda neobvyklým titulem „marchio“ (k r. 1184. F. R. B. II. 497 a 498: „circa marchionem Moraviae Conradum“). — Ale ježto se při vzbouření r. 1182 ještě bez toho titulu uvádí, stalo se udělení této důstojnosti teprve po vzbouření r. 1182 a tu z obou 2 let (1182 a 1183) podle rázu svého se hodí k tomu jen rok 1182, a tu zase zmíněný sněm Řezenský. Musilť tu císař Konrádu Otovi již k vůli příbuzným jeho Wittelsbachům nějakou náhradu dáti za odňatý stolec český, i zvolil tu, která se tak výborně hodila do politiky jeho. — 2. A že s titulem tím byla spojena skutečná neodvislost od knížete českého, dosvědčuje Jarloch při výpravě Bedřichově do Moravy r. 1185: „Fridericus dux iratus Cunrado de Moravia, tum pro antiqua injuria, qua eum ante tres annes pellere tentaverat, tum etiam pro alienatione Moraviae, quam non ab eo (sc. Friderico), sed de manu imperatoris tenere gestiebat.“ F. R. B. II. 506.) Alienatio Moraviae (odcizení Moravy) zřejmě poukazuje na odtržení její od Čech, jak to i blíže vysvětlují slova následující, že Konrád Ota již nedržel Moravu jako léno knížectví českého, nýbrž jako tak zvané léno korouhevní (bezprostřední léno říšské), jehož držení právě od císaře Bedřicha I. (r. 1180) učiněno podmínkou toho, aby kdo náležel mezi knížata říšská. V listinách nacházíme Konráda Otu jako „markraběte Moravského“, podepsaného teprve r. 1187 (Erben, Regg. I. č. 391.), ale to jedině proto, že v letech 1182—1187 žádné jiné listiny nemáme, ve které by Konrád Ota přicházel, ale zajisté vydal a podepsal Konrád Ota v letech těchto více listin a ve všech se asi podepsal jako „markrabě Moravský“.

Bohužel nemáme žádné zprávy o tom, jak si Konrád Ota při správě svého markrabství počínal. Zdá se však, že na posavádní správě mnoho neměnil a že se řídil staršími zákony a obyčeji, poněvadž zajisté při své politické prohlédavosti věděl, že by zaváděním novot proti sobě popudil větší část velmožů, kteří beztoho odtržení Moravy od Čech nelibě nesli. — Máme jen jediný určitý doklad toho, že Konrád Ota skutečně vykonával práva samostatného knížete říšského na Moravě, a to ještě v prameni velmi pozdním. Když se totiž dne 2. března 1184 úmrtím biskupa Olomouckého Pelhřima uprázdnila biskupská stolice tamnější, stal se biskupem Olomouckým kanovník Strahovský Kajim, a o tomto praví na rozhraní 15. a 16. stol. žijící kanovník Olomoucký Augustinus ve své knize biskupů Olomouckých, že dostal biskupskou čepici z rukou markraběte Moravského Konráda Oty.*) Ač z pramene pozdního čerpána, jest věc sama tak pravděpodobnou, že ji můžeme bez rozpaku pokládati za jistou. Vždyť r. 1184 Konráda Otu ještě nikdo neobmezoval v samostatnosti jeho. — Kníže Český Bedřich ještě se tak nepozvedl z málomocnosti své, aby mohl jeho samostatnému počínání jen v nejmenším přítrž učiniti,**) císař sám mu přiřkl práva neodvislého knížete, a stolice papežská byla s císařem v míru. Byl by si Konrád Ota, jehož ctižádostivý duch již tak dávno práhl po samostatnosti, za takových okolností dal ujíti výkon tak důležitého práva svrchovaného panovníka jako jest jmenování vrchního pastýře duchovního v zemi?

V této době, kdy Konrád Ota na nějakou dobu mizí z jeviště života veřejného, dává nám letopisec Jarloch nahlédnouti poněkud i do domácího života knížete toho, když při vypsání poslední visitační cesty opata Gottšalka dotýká se návštěvy

*) Fr. Richter: Augustini Olomucensis episcoporum Olomucensium series cum appendice. — Olomucii 1831, pag. 49: „Cayn, ... canonicus ex Strahovia, procurante Conrado, marchione Moraviae, pontificias infulas . . . . suscepit.“ — Tento Augustinus Olomucensis, též Moravus zvaný (nar. okolo r. 1470 a † r. 1513), byl kanovníkem Olomouckým, proslul jako učenec, zejména jako hvězdář a čerpal snad tuto zprávu z nějakých starých zápisků v archivu biskupském; veliká pravděpodobnost té zprávy mocně pro to mluví. — Že biskup Olomoucký Pelhřim zemřel 2. března 1184 srov. doklady u Dudíka (Dějiny Mor. IV. 49.).

**) Vždyť teprve r. 1185 podnikl výpravu, která měla dle Jarlocha potrestati Konráda Otu za odcizení Moravy. (F. R. B. II. 506.)

téhož u markraběte Konráda. — Jest to jediný paprsek světla, jenž ozařuje nám soukromý život knížete toho, jejž jinak vídíme vystupovati jen v ryku válečném, na sněmích a kolbišti státnickém.

R. 1183 totiž vznikl na Moravě první panenský klášter v Kounicích v župě Pravlovské,*) jehož zakladatelem byl jeden z předních milců Konráda Oty, župan Vilém z Pulína, který na výpravě rakouské r. 1176 zvláště smutně proslul při pustošení klášterů a výčitkami svědomí trápen r. 1181 na usmíření své viny položil základ ku klášteru dotčenému.**) — Za dvě léta byla stavba kláštera dokonána, a již 9. října 1183 vysláno tam několik panen Praemonstrátek z kláštera Louňovického v kraji Kouřimském. — Opat Gottšalk nemohl, ač stár a sláb, odolati touze prohlédnouti si zřízení nového kláštera a umínil si při té příležitosti předsevzíti generální visitaci ostatních klášterů sobě podřízených. — V den sv. Mikuláše r. 1183 opustil klášter Želivský; zamířil nejprve do Louňovic, odtud pak se odebral přes Chýnov na Moravu, kdež navštívil klášter Kounický, ve kterém se zdržel několik dní, načež se odebral do Rakous, kde prohlédl kláštery Pernecky a Gerasský. Na zpáteční cestě zastavil se na hradě Bítově, kdež jej očekávalo několik velmožů moravských, aby mu projevili co nejvřeleji svou úctu a posílili se jeho duchovní útěchou. — Zde se, jak se zdá, dozvěděl, že právě v té době biskup Olomoucký Pelhřim mešká návštěvou u markraběte Moravského Konráda na nedalekém knížecím sídle Znojmě,***) chtěje mu po vánocích vysvětiti založený od něho kostel v Dačicích. Byl tedy s biskupem Olomouckým i markrabě Konrád Ota, jenž si dle svědectví letopiscova opata Gottšalka velmi vážil, o vánocích r. 1183 mile překvapen návštěvou ctihodného preláta. — Oba přijali prý svatého muže jako anděla Božího, a markrabě závodil takřka s biskupem Pelhřimem v skutečně synovské péči o stařičkého opata, u něhož

*) Na pravém břehu Jihlavském v kraji Brněnském, kde podnes stojí obec Dolní Kounice.

**) Jarloch k r. 1181. F. R. B. II. 476 a 477. Srov. Cod. dipl. Mor. VI. 28.

***) Jarloch k r. 1183. F. R. B. II. 497. — Letopisec sice výslovně neudává, že se markrabě Konrád tehdy nalézal ve Znojmě, ale vysvítá to z okolností vedlejších, ve vypravování uvedených. (Srov. Dudík, IV. 48, poznámku 1.)

se následkem silného ochabnutí sil počala jeviti povážlivá choroba. — Ošetřovali stařečka co nejpečlivěji, nabízejíce mu i přiměřených léků, ale on ničeho přijati nechtěl. — Všechny podivením naplňoval silný duch bydlící v tom chorém těle, a všichni s rozkoší naslouchali slovům plynoucím z úst ušlechtilého a vzdělaného kmeta.*) Tak markrabě Moravský příjemně strávil vánoce tyto v společnosti dvou jemu velmi spřátelených hodnostářů církevních, a jedině obava o život mileného kmeta a bolestná předtucha brzké smrti opatovy kalily v pravdě vánoční mír duše Konrádovy.

Když krásné vánoce minuly, nedal se stařičký opat již na hradě Znojmě zdržeti. Tušení Konrádovo a biskupovo se bohužel brzy vyplnilo. Neboť přišed téměř beze všech sil do Louňovic, stařičký opat dne 18. února 1184 zemřel. — Pohřeb jeho byl velmi slavný a dál se za účastenství mnohých knížat. — Nápadno je, že letopisec tu nepodává žádné zprávy o přítomnosti Konráda Oty, jejž právě nedávno líčil jako jednoho z nejvřelejších ctitelů opatových; zdá se, že zpráva o smrti všeobecně ctěného opata přišla příliš pozdě na dvůr markraběte Moravského, takže tento nemohl již prokázati poslední čest váženému příteli svému.**)

Než jen první dvě léta markrabství Konrádova uplynula v klidu; již třetího roku byl opět stržen do víru událostí veřejných novými nepokoji, které r. 1184 v Čechách vypukly.

Jest přirozeno, že kníže Bedřich nenabyl opětným dosazením od císaře větší oblíbenosti a vážnosti, než měl před tím. Přijaliť ho Čechové jen z bázně před oněmi sekerami císařskými, a nadto kladli především jemu za vinu odtržení Moravy od Čech, ač on žádného vědomého podílu na něm neměl, ba naopak je snášel s trpkostí největší. Spiklenci čekali jen na příhodnou chvíli, aby opět jho vlády Bedřichovy mohli se sebe svrhnouti. — Plány se kuly potichu ovšem již napřed. — Za kandidáta trůnu vyhlédnut tentokráte Vácslav, bratr Soběslava II, který jak se zdá, na říšském sněmu Řezenském r. 1182 nebo brzy po

---

*) Že opat Gottšalk byl velmi vzdělaný, dosvědčuje Jarloch, když při jeho smrti ($^{18}/_{2}$ 1184) podává jeho obšírný životopis. (F. R. B. II. 484.)

**) Jarloch k r. 1184. F. R. B. II. 507.

něm došel milosti a zdržoval se v posledních dvou letech u dvora Bedřichova.*)

Nápadná nepřítomnost Konráda Oty r. 1183 a 1184 na dvoře císařském, kamž přece jej volala vděčnost,**) a podezřelá nečinnost jeho, když později Václav v čele nespokojenců Prahu obléhal, kdežto jako vasall císařův měl ohroženému sousednímu vasallu na pomoc přispěti, svědčí zajisté mocně pro to, že byl ve srozumění se vzbouřenci a je snad i tajně podporoval.***) A to je také zcela přirozeno; nemohlot Konrádu Otovi býti lhostejno, zdali se na trůn český dostane kněžic Václav čili nic, ježto by tento byl pro něho daleko méně nebezpečným sousedem než jím byl Bedřich, jenž maje mocné přátely mohl jej v příhodné chvíli zbaviti nejen samostatnosti, ale i údělův moravských. — Zřejmě se ovšem neodvážil vystoupiti; vědělť, že Bedřich jest chráněncem císařovým a že má mocné spojence, vévodu Rakouského Leopolda V. a arcibiskupa Salcburského Vojtěcha.

Vzbouření propuklo v květnu r. 1184, když kníže Bedřich a oba přátelé jeho byli na říšském sněmu Mohučském.†) Vedeni knížetem Václavem povstalci přitáhli ku Praze, která byla statečně hájena pod vedením manželky Bedřichovy Elišky a kterou po deset neděl marně obléhali. — Tu donesla se do tábora jejich zpráva, že se blíží arcibiskup Salcburský Vojtěch s branným lidem, ba i Bedřich sám s vojskem v Němcích sebraným a s ním i vévoda Leopold V. — Vidouce to vůdcové povstání odpadli bez rozmýšlení od Václava, jenž se spasil rychlým útěkem ze země. — Jakmile se to stalo, Bedřich rozpustil ihned voje své z ciziny sebrané a klidně vtáhl do hradu

---

*) Continuatio Zwetlen altera ad a. 1182. Pertz. SS. IX. 542 (Srov. pozn. 104.)

**) V letech 1185 a 1186 dá se tato nepřítomnost Konráda Oty u dvora císařova vysvětliti válkou česko-morav. r. 1185 a následujícím vyjednáváním mezi oběma knížaty. — Ale v l. 1183 a 1184 nedá se vysvětlit jinak, než že byl Konrád Ota zapleten v revoluční plány proti Bedřichovi, zvláště nepřítomnost jeho při pohřbu vévody Bavorskéno, Oty staršího z Wittelsbachu († 11/4 1183) i na slavném sněmu Mohučském o letnicích r. 1184, kde zasedala téměř všechna knížata říšská, jest nápadna.

***) Tak i Dudík (Děj. Mor. IV. 50 a 51.) — Naproti tomu Palacký a Koutný mlčí o účastenství Konrádově na vzbouření tom.

†) Urkundenbuch des Landes ob der Enns. II. 388.

Pražského.*) — Tímto politickým jednáním naklonil si opět veškerou šlechtu českou a požíval pak až do smrti své pokoje.

Kníže Bedřich věděl dobře, že jednou z hlavních příčin potlačeného povstání bylo přičítané mu za vinu odtržení Moravy a to novou nevolí jej roznítilo proti jedinému dle jeho náhledu původci události té, který se opovážil s trůnu jej svrhnouti a tím císaři zavdal podnět k onomu osudnému zakročení. — Již od sněmu Řezenského r. 1182 se chystal proti novému markraběti, a jen sopečná půda, na jaké se trůn jeho v Čechách až do vzbouření r. 1184 nalézal, a stálá přítomnost císaře v říši držela jeho překypující nevoli na uzdě. — Potlačením povstání r. 1184 bylo poslední úskalí jeho vládě hrozící odstraněno, a proto jal se nyní opravdově strojiti, aby potrestal Konráda Otu; podezřelá nečinnost markraběte při posledním povstání nalila asi ještě nový olej do vřícího plamene hněvu Bedřichova.

Když tedy v létě r. 1185 císař opět zamířil přes Alpy do Italie, ihned vypravil do Moravy se značným vojem bratra svého Přemysla, aby tento zpupného markraběte za zrádu jeho potrestal. — Konrád Ota nebyl, jak se zdá, na vpád připraven; neboť dle Jarlocha poplenilo vojsko české při této letní výpravě r. 1185 beze všeho odporu území Znojemské, zvláště župu Znojemskou a Bitovskou. — Při tomto ple ění lehly popelem i Kounice až na klášter a kostel, a jeptišky s nářkem utekly na hrad Bítov. — Konrád Ota uzavřen asi v pevném svém hradě Znojmě pohlížel s málomocným vztekem na toto řádění českého vojska ve své zemi. — Popleniv krutě větší část území Znojemského a nenašed odporu vrátil se kněžic Přemysl s vojskem svým do Čech.**)

---

*) Jarloch k r. 1184 F. R. B. II. 506. — Cont. Claustroneob. III ad a. 1186. (recte 1184), Continuatio Zwetlen altera ad a. 1185 (recte 1184) Pertz S. S. IX. 633 a 543. — Letopisy Pražské k r. 1185 (správně 1184). F. R. B. II. 379: „Wenceslaus dux Pragam coactus obsedit et spe fraudatus cessit."

**) V Cod. dipl. Mor. I. 307—310 nachází se potvrzovací listina knížete Bedřicha pro hospitál Jerusalémský v Praze, datovaná k r. 1183, v níž se jako svědkové uvádějí: „Wladimir, dux de Holomuz cum fratre suo Brecislao." — My listinu tu, kterou již Palacký za pochybnou vyhlásil (Erben, Regg. I. str. 624), pokládáme za podvrženou, k čemuž nás vedle jiných důvodů vedlo hlavně přirovnání listiny této s jinou potvrzovací listinou téhož

Konrád Ota nemínil řádění vojska českého nésti bez odvety. — Sotva Přemysl odtáhl, jal se sbírati vojsko nejen na Moravě, ale i u přátel svých v Němcích, a než uplynul podzimek r. 1185, měl pohotově voj velmi četný, v němž vedle Moravanů nacházely se i zástupy Němců, hlavně asi z Bavor od spřízněných Wittelsbachů a Ortenburků.*) Bedřich byl na to připraven, a vypravil v zimě r. 1183 Přemysla s vojskem ještě silnějším do Moravy. — Ku rozhodné srážce mezi oběma voji došlo u vsi Loděnic na rozsáhlé rovině mezi Moravským Krumlovem a Pohořelicemi za tuhého mrazu dne 10. prosince 1185.**) — Bratrovražedná bitva ta vedena dle svědectví letopiscova s takovou zuřivostí, že křik bojujících, hlahol bubnův a dunění rohů smíšené s řinčením mečů a dusotem koňstva slyšeti bylo až v Kounicích, více než míli od bojiště vzdálených, kde panny Premonstrátky úzkostí se třesouce vroucně se modlily za zakladatele svého kláštera, jenž v bitvě té bojoval na straně Konrádově. — Přes to byla bitva dlouho nerozhodná. — Konečně Čechové opanovali bojiště, ale vítězství bylo tak draze vykoupeno, že pronásledování poražených stalo se jim téměř nemožným. — Počet padlých z obou stran, jenž zasněžené bojiště loděnické pokrýval, byl dle Jarlocha ohromný, takže po

---

knížete Bedřicha r. 1185 témuž hospitálu Johannitův vydanou. (Cod. dipl. Mor. I. 313—315.) — Listina ta, kdyby byla pravou, mohla by býti, jak Dudík ukázal (Děj. Mor. IV. str. 49 pozn. 2. a str. 56. pozn. 2.) vyhotovena teprve r. 1185. — I soudí Palacký (Děj. nár. čes. I. 2. str. 86), Dudík (Děj. Mor. IV. 56., 57.) a Koutný (Der Přemysliden Thronkämpfe, 55), že po letní výpravě r. 1185 stalo se udělení Olomoucka Vladimíru, synu Oty III. Olomouckého od knížete Bedřicha a sice za tím účelem, aby vojsko české při opětném vpádu do Moravy mělo záda kryta; ale my z uvedené příčiny zprávu tu zavrhujeme.

*) Jarloch k r. 1185 (F. R. B. II. 507): „Conradus excepit eos cum valida manu Teutonicorum et Moraviensium.“ Že tito Němci byli vysláni hlavně od spřízněných s Konrádem Otou Wittelsbachů a Ortenburků, jest na biledni; účastenství těchto posledních potvrzuje také zpráva annalů Mölckých k r. 1185 (Pertz. S. S. IX. 505.), že hrabě Ortenburský Rapoto byl tehdy zajat od vévody rak. Leopolda V.

**) Že bitva ta svedena 10. prosince, o tom se zachovala starodávná tradice u Lupáče. (Dobner, Wenceslai Hagek de Liboczan Annales Bohemorum, VI. pag. 564). — Datum to se dá dobře srovnati s datem u Jarlocha uvedeným, že Přemysl vtrhl po sv. Klimentu t. j. po 23. listopadu 1185 do Moravy.

15, 20 až 30 mrtvolách do jedné jámy házeno a přikrýváno slamou a kamením.

Katastrofa tato otevřela konečně oči prohlédavému, ale v poslední době ctižádostí tak zaslepenému Konrádu Otovi. — Viděl, že ještě několik takových válek česko-moravských jest potřebí, a jádro bojovného lidu českého bude ležeti na bojištích bratrovražedných, a obě země sesterské budou tak seslabeny, že na delší dobu budou úplně vydány libovůli ciziny. - Viděl však také dále, že s bojovnou mocí Moravy neodolá bojovné moci Čech, skoro dvojnásobně tak veliké, a že co se týče spojenců zahraničních, nemůže nikterak pomýšleti na náhradu toho, oč domácí jeho síly jsou slabší; mělť Bedřich rovněž tak mocné spojence ve vévodovi Rakouském a arcibiskupu Salcburském jako Konrád Ota ve Wittelsbaších a Ortenburcích. — Viděl tedy, že při tom postavení jeho bude vždy horším než postavení Bedřichovo.

A tak nebylo těžko několika vlasteneckým velmožům českým a moravským,*) přemluviti markraběte, aby sám učinil první krok ku smíru. — R. 1186 sešla se obě knížata na hradě Kníně, nyní městečku v kraji Berounském, a „stali se" dle slov letopiscových „od té doby dobrými přátely a byli jimi i potom." — Bližších zpráv o obsahu toho vyrovnání bohužel nemáme. — Ale, jak se zdá, zůstalo celkem postavení obou knížat totéž jako před druhou výpravou roku minulého. — Konrád Ota zůstal i na dále samostatným markrabětem Moravským, a Morava i na dále podržela titul „markrabství," který od té doby na věčné časy s ní sloučen. — Důkazem toho jest, že ještě r. 1187 se Konrád Ota podpisuje jako „markrabě Moravský".**) Zajisté však musil se Konrád Ota Bedřichovi slavným slibem zavázati, že proti němu nikdy ničeho nepřátelského nepodnikne a že přeruší politický svazek s říší Německou i přilne opět více k Čechám, byť moci knížete Českého se nepodrobil. — Bedřich, ukázav sílu svou, volil asi raději žíti jako přítel vedle spřáteleného mu nyní markraběte, nežli vládnouti nad ním jako nad nespokojeným, přinuceným vasallem, který čeká jen na příležitost, aby se zprotivil svému lennímu pánu. — Konečně asi také obava, aby

*) To byli asi oni „boni viri", o kterých tu Jarloch mluví (k r. 1186. F. R. B. II. 507.).

**) Erben, Regg. I. str. 178, č. 391.

trvalým zvrácením ustanovení císařova nebezpečný hněv tohoto proti sobě nepopudil, vydatně mluvila pro to, aby Konráda Otu v jeho postavení ponechal.*)

Od smlouvy Knínské nemáme o Konrádu Otovi žádných zpráv až v březnu r. 1187, kdy vidíme ho s nesčetnými jinými knížaty říšskými zasedati na slavném sněmě říšském v Řezně, na kterém císař rozhodl spor Pražského biskupa Jindřicha Břetislava s knížetem Bedřichem Českým ve prospěch biskupův, prohlásiv tohoto za samostatného, od vévody Českého neodvislého knížete říšského.**)

Na sklonku téhož r. 1187 pobouřila celou katolickou Evropu bulla papeže Řehoře VIII. vyzývající křesťanstvo na všeobecnou výpravu křižáckou k opětnému dobytí Jerusaléma a hrobu Božího, jehož se byl 3. října t. r. Saladin zmocnil. — I císař rozepsal na 27. březen 1188 sněm říšský do Mohuče, kdež se mělo o této výpravě křižácké jednati. — Na sněmě tom císař sám první ozdobil prsa svá křížem a jeho příkladu následoval i syn jeho, Bedřich, vévoda Švábský, a přečetní jiní knížata říše, mezi nimi i vévoda Český Bedřich. — Zdali také Konrád Ota na sněmě Mohučském byl přítomen a již zde přijal kříž, o tom nemáme žádné zprávy; avšak jisto jest, že ne-li tehdy, aspoň později tak učinil a že teprve pozdější události politické zdržely jej od splnění slibu. Uvádíť ho letopisec Ansbert mezi knížaty křížem zdobenými, kteří buď smrtí buď porušením svých slibů vystoupili z řad křižáků,***) a kronikář Jarloch praví o něm, že pro nedávné nabytí knížectví Českého opustil cestu Kristovu.†)

Ale ještě než čeští křižáci vytáhli do pole, zemřel vůdce jejich kníže Český Bedřich dne 25. března 1188.††)

III. Konrád Ota vrchním knížetem Českým.

Jest zcela přirozeno, že nástupcem Bedřichovým se stal posavádní markrabě Moravský Konrád Ota. Vynikalť zajisté

*) Václav Soběslavic, jak jest pravděpodobno, asi hned po nezdaru odboje r. 1184 uprchl a nebyl tedy asi předmětem smlouvy Knínské, jak se Dudík domnívá. (Děj. Mor. IV. 58.)

**) Jarloch k r. 1182 a 1187. F. R. B. II. 479—481 a 508.

***) Ansbertus, Historia de expeditione Friderici imperatoris. — Pragae 1827. Ed. Dobrovský, pag. 24.

†) Jarloch k r. 1189. F. R. B. II. 503.

††) Jarloch na uv. místě. — Letopisy Pražské k r. 1188. F. R. B. II. 379.

mnohými přednostmi nad všechny Přemyslovce žijící a mimo to byl již před sedmi lety velmoži českými na vévodský stolec v Čechách povolán. — Při osudném odtržení Moravy od Čech obrátil ovšem i Konrád Ota jako spoluvinník Bedřichův, jemuž se odtržení to především za vinu kladlo, ostří veřejného mínění proti sobě, ale získal si opět starou přízeň šlechty české, když ve smlouvě Knínské z vlastního popudu se smířil s knížetem Bedřichem. — Ale také okolnost, že Konrád Ota i potom zůstal samostatným markrabětem na Moravě, doporučovala ho šlechtě české za kandidáta trůnu; neboť jedině tak mohlo se zabezpečiti trvalé sjednocení Čech a Moravy, kdežto jinak bylo stálé nebezpečí, že opět se vraceti budou neblahé výjevy roku 1185, jestliže nový kníže Český opět se octne ve sporu s mocným markrabětem Moravským.

To byly asi pohnutky, které přiměly velmože české, že po smrti Bedřichově na trůn volali Konráda Otu. Jakmile k tomuto došla zvěsť, že zvolen za vévodu Českého, ihned spěchal do Čech, aby se zmocnil stolce vévodského. — Prahu ještě držela vdova po zemřelém knížeti, vévodkyně Eliška, nechtíc hrad Pražský dříve vydati novému vévodovi, pokud jí tento nevykáže nějaké vdovské sídlo; Konrád Ota dostal Prahu teprve, když jí slíbil Olomoucko za vdovskou výživu.

Tohoto slibu Konrád Ota nedodržel; patrně učinil tak proto, že Olomoucké knížectví chtěl uděliti dospěvším zatím synům Oty III. Olom., Vladimírovi a Břetislavovi.*)

Nastoupiv na trůn ihned z vyhnanství povolal knížete Václava Soběslavice a Děpolta II. Děpoltice; tomuto vrátil otcovský podíl jeho, župy Čáslavskou, Chrudimskou a Vratislavskou,**) onomu pak poskytl výživu při dvoře svém. —

Přátelský poměr nového knížete Českého ku dvoru císařskému a nastávající výprava křižácká, která císaře volala do

*) Že tak později a sice na sněmu Pražském učinil, o tom srov. pozn. **) na stránce 44. a příslušný text nahoře. — Vdova Eliška zemřela ostatně nedlouho na to již r. 1190. Dudík, Děj. Mor. IV. 68.)

**) Letopisy Pražské k r. 1189. F. R. B. II. 379. — Po sněmu Řezenském z 5. března 1187 měl býti Děpolt II. pro své libovolné nakládání s jměním církevním dle rozkazu císařova uvržen do vězení, ale týž zvěděv záhy o tom spasil se útěkem do ciziny. (Srov. Dudík, Děj. Mor. IV. 59—62.) Povolání Václava z vyhnanství dosvědčuje podpis téhož na darovací listině kněžny Helichy (= Hail ky) z r. 1189. (Cod. dipl. Mor. I. 330.)

dalekých končin Syrie a Palaestiny, vzbuzovaly naději, že obě země sesterské, Čechy a Morava, se již nerozdvojí, nýbrž že zůstanou spojeny pod jedním panovníkem. A to se také skutečně splnilo. — Na říšském sněmu v Řezně ku konci měsíce dubna r. 1189, posledním to, který císař před svou výpravou do Palaestiny konal, Konrád Ota obdržel od císaře korouhve lenní, aniž o nějakém odtržení Moravy od Čech bylo řeči.*) — Tak císař mlčky zrušil ono neblahé rozdvojení Čech a Moravy, jež před sedmi lety v témž městě byl spůsobil osudným výrokem svým. Okolnost ta ještě více upevnila náklonnost Čechů ku Konrádu Otovi, a všichni s důvěrou obraceli své zraky k novému knížeti, skládajíce v něho stkvělé naděje.

Na sněmu Řezenském vyložil asi nový vévoda Český císaři, jak nesnadnou úlohou jest za stávajících poměrů říši Českou dobře spravovati, a že mu tedy nemožno, aby osobně se zúčastnil výpravy křižácké, jak byl slíbil. Některý z biskupů pak Konráda Otu jeho slibu zprostil, a on pak pohnul kněžice Děpolta II., aby se postavil v čelo českého voje křižáckého.**)

Hned na počátku panování bylo novému knížeti Českému osvědčiti udatnost a nadání vojevůdcovské ve službách říšských. Bylot mu totiž od správce říšského, krále Jindřicha VI., uloženo, aby ve jménu říše zakročil jako rozsudí v tuhých sporech markraběte Míšeňského a jeho syna, jež právě propukly v krutou válku domácí. Tehdejší markrabě Míšeňský Ota, příjmím Bohatý, z rodu Wetinského, měl totiž dva syny, Albrechta a Dětřicha. Proti staršímu Albrechtovi popudila jej prý choť jeho Hedvika, jejímž vyhýčkaným miláčkem byl mladší Dětřich, a přiměla jej, že Albrechta vydědil. Tento zmocnil se proto po Hromnicích r. 1189 otce svého a dal jej střežiti strýci Konrádovi, synu Děda, hraběte Vých. Marky, na nějakém hradě Děvíně. Marka Míšeňská stala se následkem toho jevištěm stálých půtek přívrženců obou stran. Proto nařídil císař Bedřich I. na Řezenském sněmě v dubnu r. 1189, aby markrabí Ota Míšeňský byl z vazby vyproštěn. Tak se také skutečně stalo, ale poněvadž výminky propuštění mark-

*) Jarloch k r. 1189. F. R. B. II. 508 — Že sjezd se konal 23. dubna 1189 vyplývá z „Annales Colonienses maximi ad a. 1189. Pertz· S. S. XVII. 796. a „Contin. Zwetlen II. ad a. 1189.“ Pertz. S. S. IX. 543.

**) Letopisy Pražské k r. 1189. F. R. B. II. 379.

raběti se naprosto nelíbily, nařídil tento brzy opět přívržencům svým, aby příměří zrušili. Tak došlo ku novým půtkám mezi přívrženci otcovými a synovými, při kterých celá země opět krutě jest pustošena mečem a ohněm. I nařídil tudíž správce říšský král Jindřich VI., zaměstnán jsa důležitějšími záležitostmi, Konrádu Otovi, aby jménem jeho jako rozsudí v Míšni zakročil.*) A tento nemeškal s provedením tohoto čestného úkolu, a hned v 2. polovici května r. 1189 podnikl výpravu do Míšně v čele značného a vybraného voje českého.**) Zpustošiv a zloupiv krajinu Míšeňskou konečně obě strany pohnul k tomu, že se naklonily ku smíru, kterýž pak 10. srpna 1189 na říšském sněmu ve Würzburce trvale zjednán. Vítězní Čechové vraceli se do vlasti své s bohatou kořistí; neboť dle letopisce Pegovského odnášeli ze země na 30000 hřiven stříbra, jež uloupili z bohaté pokladny markraběcí. Přálo tedy Konrádovi Otovi štěstí již při prvním podniku jeho vlády, a jest přirozeno, že vítězný kníže s vracejícím se vojskem s jásotem jest vítán od svých poddaných.

Hned po návratu svém z výpravy Míšeňské vypsal Konrád Ota, jak se zdá, sněm zemský do Prahy na den 15. června r. 1189.***) O jednání sněmu toho nemáme sice žádné zprávy,

---

*) Přidali jsme se ku náhledu Palackého (Děj. nár. čes. I. 2. str. 92), že Konrád Ota podnikl výpravu Míšeňskou z rozkazu Jindřichova, poněvadž Jarloch k r. 1189. (F. R. B. II. 508) výslovně praví, že Konrád Ota Míšeň z rozkazu Jindřichova pustošil, kdežto pro náhled Dudíkův, že by byl Konrádu Otovi rozkaz k výpravě Míšeňské od císaře Bedřicha již na sněmu Řezenském v dubnu 1189 byl dán, nemáme dokladu v pramenech; neboť letopisy Pegovské pouze praví, že císař před odjezdem svým nařídil, aby Ota Míšeňský byl z vězení propuštěn.

**) Annales Pegavienses ad a. 1189. Pertz. S. S. XVI. 266 a 267: „Interim dux Boëmiae, nomine Otto, qui de Mererin transpositus fuerat, Misnam cum exercitu venit." — Před tím se mluví o odchodu císařově z Řezna, který se stal 11. května 1189, takže tato výprava Míšeňská padá do 2. polovice a bezpochyby na konec května 1189.

***) Cod. dipl. Mor. I. 330: „in communi colloquio Bohemorum Pragae habito XVII. Kal. Julii 1189." — Ač nemáme o jednání sněmu toho žádných zpráv, přece ta okolnost, že na svolaném na to generálním sněmu v Sadské prohlášena byla známá „Statuta Konráda Oty", obsahující důležité zákony, jež měly býti základem společenského života v Čechách i na Moravě, nasvědčuje tomu, že na užším, předcházejícím sněmu Pražském byla změna nastavší v státoprávním postavení Moravy dříve na jisto postavena a souhlasem velmožů českých uznána. (Dudík, Děj. Mor. IV. 74.)

ale vzhledem k událostem na to následujícím jednalo se na něm asi o trvalém upravení státoprávního poměru Moravy k Čechám a o uspokojení Přemyslovců žijících. Co se týče první záležitosti, Konrád Ota vzdal se na sněmě tom především asi titulu markraběte Moravského a prohlásil, že Morava má opět tvořiti jeden státní celek s Čechami.*) Bezpochyby vzdal se titulu markraběcího jen pro svou osobu, obávaje se zřejmě zrušiti usnesení sněmu Řezenského z r. 1182. — Aby pak tuto závislost Moravy od Čech opět v plné míře ku platnosti přivedl a zároveň opatřil žijící Přemyslovce z moravských linií, rozdělil mezi ně Moravu, vyjímajíc rodinné své knížectví Znojemské, ačli již dříve tak neučinil. A sice udělil knížectví Olomoucké synům Oty III., někdy knížete Olomouckého, Vladimírovi a a Břetislavovi, knížectví pak Brněnské Spytihněvovi a Svatoplukovi, synům Vratislava, druhdy knížete Brněnského**). Seznalť Konrád Ota z vlastní zkušenosti, jak zhoubné pro říši Českou jsou zahraniční pikle vypovězených a výživy zbavených Přemyslovců. — Z téhož důvodu, jak již uvedeno, hned po nastoupení trůnu z vyhnanství povolal Děpolta II. a Václava Soběslavice.

*) Že tak učinil, soudíme z toho, že v zakládací listině Lucké roku následujícího se sám tituluje: „ego Otto, Dei gracia Boëmorum dux, quondam marchio Moraviae" (Cod. dipl. Mor. I. 334.) — Náhled Koutného (Der Přemysliden Thronkämpfe, 56 a 57.), jakoby Konrád Ota tímto dodatkem byl chtěl jenom na paměť uvésti, že ještě, když byl markrabětem na Moravě, položil základ ku klášteru onomu, nezdá se nám správným — Neboť kdyby byl Konrád Ota dodatek ten učinil pouze k tomu cíli, byl by jej zajisté položil do promulgace a narrace, kde o založení kláštera se mluví („quod ego Otto, dei gracia dux Boëmorum et nobilissima mater nostra . . . . monasterium in Luca . . . . . . construximus") a nikoli do samostatné intitulace a inskripce („Otto, dei gracia Boëmorum dux, quondam marchio Moraviae, in perpetuum. Amen"), která od promulgace a narrace před tím uvedené je delší samostatnou arengou oddělena. — Na tom místě zdá se nám, že onen dodatek má hlubší politický význam, jaký mu přikládá Dudík. (Děj. Mor. IV. 72.)

**) Uvádějíť se v zakládací listině Lucké r. 1190 jako svědkové „Wladimirus et Brecizlaus, frater ejus, duces Moraviae" (Cod. dipl. Mor. I. 332); že tito knížata obdrželi Olomoucko, tomu nasvědčuje jiná listina z r. 1195 (Cod. dipl. Mor. I. 340). — V téže listině z r. 1195 se uvádějí Svatopluk a Spytihněv jako knížata Brněnští; ač tito teprve r. 1195 jako knížata Brněnští se připomínají, přece zdá se, že již na sněmě Pražském r. 1189 podobně jako Vladimír a Břetislav dostali úděl otcovský, ježto byli v té době již rovněž dospělí, a nedalo by se tedy při politice Konráda Oty vysvětliti, proč by je vylučoval z rodinného jejich údělu.

Aby usnesení sněmu Pražského byla přijata i od velmožů moravských, jejichž země se především týkala, svolal Konrád Ota ještě téhož roku všeobecný sněm pro celou říši Českou do Sadské v kraji Bydžovském, na kterémž měli účastenství také Moravané, čímž státní jednota Čech a Moravy poprvé od r. 1182 opět byla ku platnosti přivedena.*) Byla tedy na sněmu v Sadské usnesení sněmu Pražského asi znovu na přetřes vzata a velmožům moravským ku schválení předložena. — Hlavním však předmětem sněmu Sadského bylo vyhlášení známých „Statut Otových neb Konrádových", která mu jako prvnímu domácímu zákonodárci českému v kulturních dějinách našeho národa zjednala nezapomenutelné jméno.**) Jestiť to první objemnější památka našeho domácího práva obyčejového; kdežto dřívější naše památky právní (edikt Boleslava II., dekréta Břetislavova z r. 1039 a výsady Vratislavem II. kolem r. 1080 a Soběslavem II. asi před r. 1178 Němcům pražským udělené) potvrzují vesměs jen práva cizí a vytýkají jen odchylky od práva domácího, zde poprvé v souvislosti sepsáno a opraveno jest domácí právo obyčejové. — Bohužel nezachovala se nám tato vzácná památka právní v původním znění, nýbrž jen v pozdějších potvrzeních krále Přemysla Otakara I. pro Znojemsko z roku 1222 a pro Brněnsko z r. 1229 a knížete Oldřicha pro Břeclavsko z r. 1237, která však na textu jejich jen málo změnila.***) — Statuta Kon-

*) Potvrzovací listina o darování Hroznatově Johannitům, jediný doklad toho sněmu (Cod. dipl. Mor. I 329. — Srov. pozn. následující), jest jen co do roku datována a Boček ji klade před darovací listinu Plasskou na sněmě Pražském ¹⁵/₄ 1189 vydanou. — Ale jest nemožno, aby před 15 červ. 1189 ještě jiný sněm od Konráda Oty byl konán; neboť Bedřich † 25. břez. 1189, na to zvolený Konrád Ota obléhal hrad Pražský, konečně docílil vydání jeho, pak v 2. pol. dubna konal se říš. sněm v Řezně, kde Konrád Ota obdařen lénem českým, kterýž sněm trval až do prvních dnů května, pak v 2. pol. května následovala výprava Míšeňská; to vše jistě dobře vyplnilo oněch 7 neděl, které od nastoupení Konráda Oty do sněmu Pražského uplynuly.

**) Že toto vyhlášení „Statut Otových" bylo hlavním předmětem sněmu Sadského, dosvědčuje všeobecná klausule, jíž se končí výpočet svědků v zmíněné listině Sadské: „et alii multi abbates, clerici, monachi, milites tam de Moravia, quam de Bohemia, qui convenerant in Sazka ad audienda statuta ducis Ottonis." (Cod. dipl. Mor. I. 329.)

***) Cod. dipl. Mor. II. 140 (per extensum V. 225), II. 209 a 325. — Kromě toho jest ještě více vydání těchto statutů. — Nejlepší ze všech jest vydání pořízené Dr. Herm. Jirečkem v jeho „Codex juris bohemici". Tom.

řádova obsahují hlavně předpisy o příslušnosti a složení soudů hradských a řízení před těmito soudy, ku kterým se připojují asi tři neb čtyři předpisy práva hmotného, civilního i trestního.*) Příčinou sepsání jejich byl jednak „zmatek u vykonávání práv a v držebnostech soukromých, jaký hrozné boje Přemyslovců o trůn v 11. a 12. stol. způsobily, jednak libovůle a přehmaty úředníků hradských, jimž se měla přítrž učiniti těmito statuty",**) jakož i snaha sjednotiti obyčeje právní z různých krajů říše České. — Jsme toho náhledu, že Konrád Ota vydal svá Statuta pro celou říši Českou, jen že bylo jich znění pro Čechy poněkud jiné než pro Moravu. — Nám zachovala se jen potvrzení oněch publikací statut Konrádových, jež pro Moravu byla určena, jejichž znění snad ve všech krajích moravských úplně se shodovala, takže odchýlky vyskytující se v zachovaných z různých krajů konfirmacích, jež z různých let pocházejí (Znoj. 1222, Brň. 1229, Břecl. 1237), teprve na vrub té které pozdější konfirmace vždy možno přičísti. — Statuta pro Čechy vydaná nemohla ovšem míti takové znění, jaké nám poskytují zachované konfirmace moravské, zejména ustanovení, kde se mluví o soudech panských na jednotlivých hradech župních,***) nemohlo nikdy v Čechách platiti, ježto tam o takových sjezdech panstva nikde zpráv nemáme, kdežto na Moravě ještě po celé století XIII. „sjížděla se šlechta z celé země i s úřednictvem v některých důležitějších městech (v Brně, Olomouci, Znojmě a Opavě) v době

I. pag. 43—57. 62—65, 68—72 (na §§ rozdělené). — České parafrase těchto statutů podali Dr. Jičínský v Právníku (Roč. IV., 649 a násl.) a Dudík (Děj. Mor. IV. 224—235); důkladný rozbor a kommentář jich máme od V. Brandla v Právníku (Roč. 1873 216—224 a 253—259), předpisy jejich se srb. zákonníkem Štěpána Dušana srovnal Palacký (Děj. nár. čes. I. 2. 299 a násl.) — Že tyto konfirmace z l. 1222, 1229 a 1237 skutečně jsou potvrzením oněch „Statuta ducis Ottonis", v tom srov. 1. část tohoto životopisu sub. I. 3.

*) Hradské soudy = župní soudy = cúdy. — Srov. Čelakovský, Povšechné čes. dějiny právní, Ottův Slov. Nauč. VI. 480, 481.

**) Brandl, Statuta Conradi, Právník (Roč. 1873. 219 a 220). — První příčina vysvítá z § 1., který chrání pokojné držení statků od dob Konráda Oty nenařčených (— bylo tedy mnoho statků nařikatelných t. j. násilně zjednaných —), druhá pak z četných předpisů proti přehmatům úředníků hradských.

***) Zejména §§ 21—23 Znoj. §§ 28—30 Brň. a §§ 29—31. Břecsl. konfirmace dle rozdělení Jirečkova.

zasedání cúd krajských ku sněmům nebo sjezdům, jež byly zároveň soudy zemskými neb panskými", čehož stopy v dualismu zem. soudů a desk moravských se zachovaly až do pol. století XVII.*) Pokud však ostatní ustanovení českých statut se s moravskými publikacemi shodovaly neb se od nich lišily, nelze ovšem určitě říci, ale pravděpodobnějším je, že nebyly rozdíly ty značné, ježto šlo asi zákonodárci co možná o nejúplnější sjednocení obyčejů právních v různých krajích říše České.**)

---

*) Dr. Jar. Čelakovský, O deskách krajských a zem. v zemích čes. (Otisk z Ottova Slov. Nauč.) Praha 1893. str. 3. a 15.

**) Otázka o obvodu platnosti statutů Konrádových jest sporná. — Palacký (Děj. nár. čes. I. 2. str. 299), Dudík (Děj. Mor. IV. 74. 220) a dr. Herm. Jireček (Codex juris bohemici. Tom. I. 53.) a nejnověji prof. dr. Jos. Kalousek (O staročeském právě dědickém a královském právě odúmrtném na statcích svobodných, Rozpravy čes. akademie, roč. III. tř. 1. č. 1. str. 6 a 7) jsou náhledu toho, že statuta ta prohlášena v Sadské pro Čechy i Moravu; Brandl (Kniha pro každého Moravana 2. vyd. 153), že byla vydána pouze pro Moravu, kdežto prof. dr. Jar. Čelakovský ve svých „Povšechných čes. dějinách právních" (zvl. otisk 7. Ottův Slov. Nauč., VI. 456) zase projevuje mínění, že Konrád Ota dal statuta ta sepsati, aby právní obyčeje krajů morav. sjednotil a obyvatelům tamnějším zjednal ochranu před utiskováním úředníků hradských a pokládá sice podobné sepsání obyčejového práva v Čechách v téže době sice za možné, ale má za to, že dokladů pro to není. — I jest prof. Čelakovský toho náhledu, že byla-li vůbec statuta Konrádova v Čechách prohlášena, že nemohla míti takové znění, jaké nám poskytují zachované konfirmace moravské, co se týče organisace soudní. My přidali se sice k náhledu tomuto, ale máme publikaci statut Konrádových v Čechách nejen za možnou, ale i za positivně doloženou klausulí současné listiny Sadské z r. 1189 shora v pozn. 139. uvedenou, ježto se nám zdá, že by byla bývala porada o statutech těch nejen s velmoži moravskými, ale i českými na společném sněmu česko-moravském zbytečnou, kdyby byla statuta Konrádova platila jen na Moravě. (Tak i prof. dr. Kalousek, cit. dílo, str. 6.) — Ale nehledíc k dokladu tomu opíráme tvrzení své, že statuta Konráda Oty byla vydána i pro Čechy, ač v jiném poněkud znění než pro Moravu i o vnitřní důvody, ježto máme za to, že ustálení nejistých poměrů držby a ochrana obyvatelstva proti přehmatům úředníků hradských, jež byly vedle unifikace práva obyčejového účelem sepsání těchto statut, stejně se asi jevily nutnými v Čechách i na Moravě a kromě toho, že celá politika Konráda Oty po jeho nastoupení na trůn český směřovala k utužení svazku mezi Čechami a Moravou, což zajisté ve spojení s ostatními uvedenými okolnostmi opravňuje ku náhledu, že Konrád Ota chtěl sjednotiti pokud možná právní obyčeje celé říše České, ponechávaje jen takové odchylky, jež jsouce dávným obyčejem hluboce zakořeněny tak snadno se nedaly odstraniti.

Uspořádav vnitřní poměry své říše Konrád Ota počal také bráti živější účastenství na zahraničných záležitostech. — Tak zúčastnil se o nejbližších velkonocích (r. 1190) říšského sněmu ve Frankfurtě,*) na kterém jednak přišly na přetřes staré spory panujících Hohenštaufů s Welfy, zejména s Jindřichem Lvem, jednak ustanovena na jaro příštího roku výprava do Italie, kde král Jindřich VI. ku platnosti chtěl přivésti dědické právo své a své manželky ku království Sicilskému.**)

Dne 16. listopadu 1189 zemřel totiž bezdětek Vilém II., král obou Sicilií, a jedinou dědičkou jeho stala se teta jeho Konstancie, manželka Jindřichova, jejíž právo dědické ku království Sicilskému bylo uznáno již za živobytí krále Viléma. Ale v lidu požíval všeobecné obliby Tankréd z Lecce, nemanželský bratranec Vilémův. Ten také po smrti Vilémově většinou velmožů sicilských zvolen za krále a již v lednu 1190 korunován v Palermě korunou Sicilskou, o vánocích pak téhož roku obdržel i od papeže Klimenta III. Sicilii v léno. — Musil si tedy Jindřich VI. co nejvíce pospíšiti, chtěl-li svým právům ku koruně Sicilské platnosti zjednati; proto uzavřel s Jindřichem Lvem jakési narovnání a počal se pilně připravovati ku zamýšlené výpravě italské.

Konrád Ota slíbil bezpochyby již na sněmu Frankfurtském o velkonocích r. 1190, že se osobně zúčastní výpravy sicilské; toužilť chrabrý a ctižádostivý duch jeho po nových vavřínech válečných, k nimž výprava italská poskytovala stkvělou příležitost. — Za tím účelem Konrád Ota svolal v říjnu 1190 sněm zemský do Prahy, kdež asi rokováno jednak o ustanovení vladaře, jenž za nepřítomnosti knížete měl zemi spravovati, jednak v pomoci, kterou měla země povoliti.***) Na sněmě tom vydána dne 25. října 1190 též nadací listina pro nový klášter praemonstrátský na Moravě. V Louce nedaleko Znojma, v úrodné kotlině na

*) Cod. dipl. Mor. I. 330, 331.

**) Chronicon Magni presbyteris ad a. 1190. Pertz. S. S. XVII. 513.

***) Svolání tohoto sněmu dosvědčuje zakládací listina Lucká: „Actum publice in curia nostra Pragae anno . . . . . 1190“ (Cod. dipl. Mor. I. 332.) — O jednání sněmu toho nemáme rovněž žádné zmínky, ale po 2 měsících na to následující výprava italská dává nám účel jeho uhodnouti; neboť zahraničné výpravy válečné nemohly se na útraty zemské dáti beze svolení sněmu, jenž na ně povoloval potřebný náklad, delší pak nepřítomnost knížete mimo zemi vyžadovala, aby se postaral o nějakého správce země, se kterým by šlechta souhlasila.

levém břehu Dyje,*) dokončil totiž Konrád Ota společně s matkou svou, kněžnou Marií, teprve nedávno stavbu kláštera, kterýž nyní na sněmu Pražském bohatě nadal a řádu praemonstrátskému odevzdal.**)

Nedlouho na to, jak se zdá, odebral se Konrád Ota do Němec, aby se připojil s vojem svým k vojsku krále Jindřicha VI., který se dal patrně již po vánocích r. 1190 na pochod, neboť 6. ledna 1191 byl v Bolzaně.***) Císaře doprovázelo z Němec málo knížat; v letopisech jmenují se pouze arcibiskup Kolínský Filipp a Konrád Ota. — Později teprve připojila se k vojsku Jindřichově celá řada vynikajících knížat říšských, mezi nimi i královna Konstancie, která teprve za příznivějšího počasí jarního svého manžela do Italie následovala.

Zima byla, jak se zdá, dosti mírná,†) a tak vojsko německé záhy se dostalo přes temena Alp do Lombardie. — V únoru odpočívalo vojsko Jindřichovo v Bologni,††) pak se postupovalo k Římu. — Než ještě dorazili do „věčného města“, zaletěla do tábora německého zvěsť, že papež Kliment III. zemřel. — To se stalo asi mezi 25. a 26. březnem 1191. — Nástupcem Klimentovým stal se kardinál Hyacinth, jenž přijal jméno Coelestina VIII. a byl již dne 14. dubna 1191 na papežství posvěcen. — A právě v té době dorazil Jindřich a s jeho vojem i Konrád Ota do Říma; neboť již 15. dubna 1191 vstavil nový papež v chrámu sv. Petra korunu císařskou na hlavu Jindřichovu a na zejtří 16. dubna korunována i manželka jeho Konstancie. — Při slavném aktu tom byl přítomen i Konrád Ota, bezpochyby „první panovník Český, který se díval na slavnost takovou“.†††) Dne 19. dubna shledáváme Konráda Otu v Tivoli, kde císař Jindřich za souhlasu knížat říšských vynesl nález o nescizitelnosti statků

*) Klášter zrušen r. 1784, v stavení umístěna nyní škola vojenská, ale ve jméně německém dosud se zachovala reminiscence na někdejší klášter (Kloster Bruck = Louka).

**) Cod. dipl. Mor. I. 331.

***) Böhmer, Regesta imperii, str. 147, č. 2747.

†) Bylť císař dle listin již 21. ledna u Lodi. (Böhmer, Regesta imp. str. 147. č. 2748.)

††) Böhmer, Regesta imperii, str. 147, č. 2749–2754.

†††) Erben, Regg. I. str. 185, č. 407. — Aspoň nemáme zprávy o žádném z dřívějších knížat Českých, že by byl při korunovaci císařské v Římě přítomen býval, a lze tedy přistoupiti k shora uvedenému tvrzení Palackého. (Děj. nár. čes. I. 2. 92.)

biskupských a opatských.*) Od Říma postupoval rychlým pochodem k Neapoli, města za městem dobývaje, a jemu v patách stále vojsko české. — Atina, Capua, Averso, Salerno a mnoho jiných měst padlo do rukou jejich, a dne 25. května spatřili cimbuří Neapolská netušíce, že většinu z nich zde očekává zhoubná smrt. — V Neapoli se uzavřel místodržitel a svat Tankrédův, hrabě Richard z Accery. — Na počátku června počalo obléhání města**) a trvalo až do září, ale bez výsledku. — Za nesnesitelného vedra letního vypukl v táboře německém krutý mor, jehož obětí se stala většina knížat u Neapole přítomných, mezi nimi i Konrád Ota. — Ještě 17. června 1191 objevuje se podpis jeho na jedné listině císařské v táboře před Neapolí vydané,***) ale dne 9. září byl i on zasažen morem zhoubným, naleznuv v Italii místo slávy předčasný hrob.†) Tělo jeho bylo již dne následujícího v klášteře Monte Cassinském pochováno, kosti pak vyvařeny byvše přeneseny jsou do Prahy, a tam 11. listopadu 1191 slavně pohřbeny.††) Tak skončil první markrabě Moravský a první domácí zákonodárce český, daleko od vlasti své. — Smrt jeho spůsobila v Čechách nemalý zármutek; neboť celý národ kladl v osvíceného a statečného knížete toho veliké naděje. — Tento všeobecný zármutek nejlépe tlumočí Letopisy Pražské těmito vřelými verši:

„Quique gemant flentes super hunc et corde dolentes!
Ach! Ach! Conrade, dux crebro commemorande,
vivas in Christo, mundo translatus ab isto!“

---

*) Erben, Regg. I. str. 185, č. 408. — Pertz, Legg. II. 194.

**) Böhmer, Regesta imperii, str. 148, č. 2765.

***) Cod. dipl. Mor. I. 333.

†) Annales Marbacenses ad a. 1191. Pertz. S. S. XVII. 165. — Contin. Claustroneob. II. et III. ad a. 1191. Pertz. S. S. IX. 618 a 633. — Annales Staderburgenses ad a. 1191, Annales Aquenses ad a. 1191. Pertz. S. S. XVI. 214 a 687. — Gislebert, Chronicon Hannoniense ad a. 1191. Arnoldi et Helmoldi Chronica Slavorum ad a. 1191. Pertz. S. S. XXI. 574 a 182. — Letopisy Pražské k r. 1190 (správně 1191.) Jarloch k r. 1191. — F. R. B. II. 379 a 509. — Jarloch a nekrolog Podlažický (Dudík, Forschungen in Schweden, 420). udávají za den úmrtí jeho: 9. září. — Nekrolog Monte — Casinský (rukopis, kod. č. 47) má 10. září, což jest nejspíše den pohřbu jeho v klášteře tom. — Nekrolog Olomoucký (Rukopis v kapit. archivu Olom. vel. fol. sign. E. I. 40) uvádí 11. listopad, což bude asi den pohřební jeho kostí v Praze.

††) Jarloch na uved. místě. — Srov. pozn. předešlou ku konci.

A nemnoho Přemyslovců zasluhuje vzpomínky takové tou měrou jako slavný Konrád Ota. — Jím padl poslední potomek Znojemské větve Přemyslovců, ale právě tato poslední ratolest byla nejmohutnější a nejkrásnější.

Manželka jeho Hailika či Helicha přežila jej o mnoho let, neboť se připomíná ještě r. 1214 v jedné listině Bavorského vévody Ludvíka klášteru Unterstorfskému vydané.*)

* * *

Výtečné vlastnosti Konráda Oty uznávali již vrstevníci jeho doma i v cizině. — Tak zejména opat Jarloch, hlavní letopisec český té doby, celou řadu jich na odiv staví. — Již na jevišti své kroniky uvádí Konráda Otu s vřelou pochvalou jeho neobyčejné spravedlivosti a moudrosti („Conradum Znoymensem, virum valde probum et sapientem".**) Při návštěvě opata Gottšalka u markraběte Konráda Oty dotýká se velmi výrazně vroucí zbožnosti Konrádovy, sděluje nám, že „markrabě, kdykoli jen mohl, s radostí naslouchal slovům života z úst opatových", a při téže příležitosti odhaluje nám velmi dojemně i něžné a soucitné srdce Konrádovo, když líčí jeho synovskou péči o churavého opata.***) Konrádovu chrabrost i nadání vojevůdcovské při nesčetných jeho výpravách válečných téměř stále nám na odiv staví, jako zase většina jeho akcí politických, jak nám je Jarloch líčí, prozrazuje neobyčejnou státnickou prohlédavost, ale i velikou ctižádost.

I současné letopisy Pražské velebí Konráda Otu jako knížete znamenitého („dux laudabilis") a želí jeho předčasné smrti verši velmi vřelými, doporoučejíce ho časté vzpomínce potomstva.†)

Než i v cizině byly tyto výtečné vlastnosti Konrádovy všeobecně uznávány a obdivovány. — Tak opat Lubecký Arnold, pokračovatel Helmoldovy „kroniky Slovanů", slaví při obléhání

---

*) Monumenta Boica, Tom. XIV. pag. 141 a 142: „et hoc annuente et petente cognata sua Hailca, quondam ducissa Boëmiae". — Nekrolog Unterstorfský klade smrt její k 13. srpnu. (Mon. Boica, Tom. XIV. pag. 169.)

**) Jarloch k r. 1176 (správně 1175). F. R. B. II. 471.)

***) Jarloch k r. 1184. F. R. B. II. 497 a 498.

†) Letopisy Pražské k r. 1189 a 1190 (správně 1191). F. R. B. II. 379. — Verše ty uvedeny nahoře při smrti Konráda Oty.

Neapole r. 1191 Konráda Otu a arcibiskupa Kolínského Filippa jako knížata, v nichž hlavní síla voje německého spočívala („in quibus maximum robur consistebat").*) Ale ještě více jej zasypává chválou vzdálený od Čech kancléř hraběte Hennegavského, letopisec Gislebert, velebě jej jako knížete slavného, spravedlivého, osvíceného a vzdělaného („dux Boëmiae, princeps illustris et probus et sapiens et satis litteratus").**)

Všechny tyto vynikající vlastnosti Konrádovy jaksi nejvíce se soustřeďují na konci života jeho, když se stává vládcem celé říše České. Rukou moudrou a energickou snaží se říši své dlouhými boji o trůn tak rozervané opět vrátiti mír a pořádek. Vypuzené Přemyslovce volá z vyhnanství a úděly neb důstojnou výživou je zaopatřuje; aby si zabezpečil lásku a oddanost svých poddaných, při každém důležitějším kroku táže se na sněmích o souhlas a radu velmožů své říše; by opět upevnil tak mocně otřesený řád právní v zemi, dává na jisto postaviti a doplniti platné právo obyčejové a prohlašuje je za souhlasu veškeré šlechty za všeobecný zákonník říše České. A na sklonku svého života ještě výpravou italskou znovu před celým světem proslaví chrabrost českou od dob krále Vladislava po celé téměř Evropě proslulou.

---

*) Arnoldi et Helmoldi Chronica Slavorum ad a. 1191. Pertz. S. S. XXI. 182.

**) Gislebert, Chronicon Hannoniense ad a. 1191. Pertz. S. S. 574.